

Universiteit
Leiden
The Netherlands

De verandering in aandacht voor het vrouwenquotum: Een wetenschappelijk onderzoek naar de invloed van dominante frames over het emancipatiebeleid op het besluitvormingsproces t.a.v. het vrouwenquotum in de periode 2007-2008 en 2018-2019.

Akkeren, Sharona

Citation

Akkeren, S. (2021). *De verandering in aandacht voor het vrouwenquotum: Een wetenschappelijk onderzoek naar de invloed van dominante frames over het emancipatiebeleid op het besluitvormingsproces t.a.v. het vrouwenquotum in de periode 2007-2008 en 2018-2019.*

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [License to inclusion and publication of a Bachelor or Master thesis in the Leiden University Student Repository](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3221033>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Universiteit
Leiden

De verandering in aandacht voor het vrouwenquotum

Een wetenschappelijk onderzoek naar de invloed van dominante frames over het emancipatiebeleid op het besluitvormingsproces t.a.v. het vrouwenquotum in de periode 2007-2008 en 2018-2019.

Masterthesis

Den Haag, 8 juni 2021

**Universiteit
Leiden**

De verandering in aandacht voor het vrouwenquotum

Een wetenschappelijk onderzoek naar de invloed van dominante frames over het emancipatiebeleid op het besluitvormingsproces t.a.v. het vrouwenquotum in de periode 2007-2008 en 2018-2019.

Door:

Sharona van Akkeren S2768569

Universiteit Leiden

Faculteit: Governance and Global Affairs

Management van de Publieke Sector

Specialisatie: Strategie, advisering en verandermanagement

Capstone: The Politics of Attention of Sustainability issues in the Netherlands and the EU

Eerste lezer: Dr. G.E. Breeman

Tweede lezer: Dr. A. Timmermans

Aantal woorden: 15125

Voorwoord

Voor u ligt mijn Masterthesis: De verandering in aandacht voor het vrouwenquotum. De thesis is geschreven als afronding van de Master Management van de Publieke Sector aan de Universiteit Leiden. De afgelopen maanden heb ik mij verdiept in de politiek van de aandacht, waarbij ik mij heb gefocust op het feit hoe de media invloed heeft op het besluitvormingsproces in de Tweede Kamer. Daarbij onderzoek ik de casus over de invoering van het vrouwenquotum, wat onderdeel is van het Nederlandse emancipatiebeleid. Ik vind het interessant om de verschillende standpunten en perspectieven te lezen over het Nederlandse emancipatiebeleid van de laatste decennia.

Op de basisschool werd vastgesteld dat ik dyslexie heb. Ik heb dan ook veel moeite gehad met lezen en schrijven. Dyslexie zag ik lange tijd als mijn zwakke punt, maar nu zie ik ook dat het mij geleerd heeft om niet op te geven maar door te zetten. Dit heb ik ook toegepast bij het schrijven van deze masterthesis. Ik ben begonnen op het vmbo en via het mbo en hbo uiteindelijk opgeklimmen tot deze master aan de Universiteit Leiden. Het afstuderen aan een universiteit was voor mij een belangrijke droom geworden, waarvan ik dacht dat het niet voor mij was weggelegd. Met elk woord wat ik aan deze masterthesis schreef kwam deze droom steeds dichterbij.

Tijdens dit scriptieproces ben ik gesteund en scherp gehouden door de mensen om mij heen. In de eerste plaats door mij begeleider Dr. Breeman, die mij het hele proces heeft voorzien van positieve feedback en goede adviezen. Ook de medestudenten in de scriptiegroep, Rik, Lucas en Rebecca wil ik bedanken. Al hebben we elkaar nog nooit fysiek ontmoet door de coronamaatregelen, ik voelde mij gesteund om samen dit proces te doorlopen en elkaar te helpen waar nodig. Tot slot wil ik ook graag mijn familie en vrienden bedanken. In het bijzonder mijn moeder omdat ze altijd voor mij klaar staat en mij altijd aanmoedigt om in mijzelf te geloven. Daarnaast ook mijn (bonus) vader omdat hij mij altijd helpt om de zaken te relativieren.

Ik hoop dat mijn thesis bijdraagt aan meer bewustwording over hoe framing de besluitvorming kan beïnvloeden.

Veel leesplezier!

Managementsamenvatting

In 2019 is door de Tweede Kamer een motie aangenomen om een vrouwenquotum in te voeren voor de Raden van Commissarissen van beursgenoteerde bedrijven. Een vrouwenquotum is al jaren een onderwerp van gesprek, zowel in de media als de politiek. Vanaf 2008 zijn er verschillende maatregelen genomen om het aandeel vrouwen in de top te vergroten, maar dit zorgde niet voor het gewenste resultaat. Dat er na al die jaren toch een vrouwenquotum wordt ingevoerd, doet de vraag reizen wat er is veranderd waardoor deze beleidsverandering kon plaatsvinden. Dit onderzoek bekijkt of de media, door middel van frames, invloed heeft gehad op het besluitvormingsproces, waardoor het vrouwenquotum is aangenomen door de Tweede Kamer.

Het doel van dit onderzoek is te verklaren in welke mate de dominante frames in de media over het emancipatiebeleid invloed hebben gehad op het invoeren van het vrouwenquotum in twee periodes. De centrale onderzoeksvraag luidt: *‘In hoeverre hebben de dominante frames over het emancipatiebeleid in de media invloed gehad op het besluitvormingsproces van de Tweede Kamer t.a.v. het vrouwenquotum in de periodes 2007-2008 en 2018-2019?’*

Om de centrale onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden wordt een inductieve frame-analyse uitgevoerd in de media en de politieke arena. De nieuwsberichten van de zes grootste kranten en de Kamerstukken van de Tweede Kamer zijn in de twee periodes geanalyseerd. Daarna zijn de dominante frames bepaald in de twee periodes in de media en politieke arena.

Uit de analyse komt naar voren dat de dominante frames over het emancipatiebeleid in de media sterk overeenkomen met de dominante frames in de politiek. Daardoor kan worden gesteld dat de dominante frames over het emancipatiebeleid in de media invloed hebben gehad op het besluitvormingsproces. Wanneer specifieker wordt ingezoomd op de frames is te zien dat erbij thema frames weinig doorwerking is. Dit kan worden verklaard door het feit dat de arena's bestaan uit verschillende actoren, waardoor op verschillende elementen de aandacht worden gelegd. Ook kan geconcludeerd worden dat het besluit om een vrouwenquotum in te voeren heeft plaatsgevonden, omdat de hoeveelheid aandacht en de toon van de aandacht in de tweede periode sterk is veranderd. Hierdoor is er een ‘window of opportunity’ ontstaan en kon een beleidsverandering plaatsvinden. Tot slot komt in dit onderzoek naar voren dat het besluit tot het vrouwenquotum een ingrijpende beleidsverandering is. Daarbij is vastgesteld dat de concepten ‘framing’ en ‘re-framing’ een indicator kunnen zijn om vast te stellen welke soort beleidsverandering er heeft plaatsgevonden.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	6
1.1. Aanleiding	6
1.2. Probleemstelling	7
1.3. Doel- en vraagstelling.....	10
1.4. Relevantie	12
1.5. Literatuur review	13
1.6. Leeswijzer.....	15
2. Theoretisch kader	16
2.1. Framing en re-framing.....	16
2.2. Verloop van de media-aandacht	18
2.3. Verloop besluitvormingsproces.....	20
3. Methodologie	23
3.1. Onderzoeksontwerp	23
3.2. Onderzoekmethode.....	23
3.3. Betrouwbaarheid en validiteit.....	27
4. Casus beschrijving	29
4.1. Het verloop van de media-aandacht	29
4.2. Verklaring voor het verloop van de media-aandacht.....	30
5. Resultaten	32
5.1. Dominante frames in de media in periode 2007-2008 en 2018-2019.....	32
5.2. Dominante frames in de politiek in periode 2007-2008 en 2018-2019	38
5.3. Doorwerking dominante frames in media arena en politieke arena.....	43
6. Conclusie	47
Bibliografie	52
Bijlage 1: Resultaten frame-analyse media 2007-2008.....	56
Bijlage 2: Resultaten frame-analyse media 2018-2019.....	59
Bijlage 3: Resultaten frame-analyse politiek 2007-2008	65
Bijlage 4: Resultaten frame-analyse politiek 2018-2019	70

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

In 2006 voerde Noorwegen een vrouwenquotum in dat beursgenoteerde bedrijven voorschreef dat de Raden van Commissarissen voortaan voor minimaal 40% uit vrouwen moest bestaan. Wanneer Noorse bedrijven zich niet aan deze regel hielden werden ze opgeheven (Stoker, 2011). Het voorbeeld in Noorwegen werd gevolgd door andere Europese landen. Zo werd een vrouwenquotum ingevoerd in Frankrijk (2011), Duitsland (2016) en IJsland (2018). De voorwaarden voor een vrouwenquotum verschillen per land. Zo verschilt het welk type bedrijven zich eraan moeten houden. En zijn er verschillende sancties, van een boete tot het opheffen van het bedrijf (Kammer & Sterk, 2019a).

In 2008 was het aandeel vrouwen aan de top (Raden van Bestuur en Raden van Commissarissen samen) van de 5.000 grootste bedrijven in Nederland 4%. In 2018 steeg dit aandeel, volgens cijfers van het Centraal Planbureau, tot wel 15% (Centraal Planbureau, 2019). In 2008 werd in Nederland de discussie over een vrouwenquotum gestart door de motie Kalma (31083, nr. 17)¹. Daarin werd geconcludeerd dat 5% vrouw in het bestuur van bedrijven in Nederland te laag is en werd verzocht om een streefcijfer in te voeren om de participatie van vrouwen te bevorderen. Uiteindelijk werd in 2013 het streefcijfer van 30% vastgelegd in de Wet bestuur en toezicht (Kammer & Sterk, 2019b). Volgens de Nederlandse Female Board Index is het aandeel vrouw in 2019 bij beursgenoteerde bedrijven in de Raad van Commissarissen nog maar 18,4% (NOS, 2019). Minister Van Engelshoven, die ook verantwoordelijk is voor emancipatiebeleid, concludeerde dat het aandeel vrouwen te langzaam stijgt om binnen afzienbare tijd het streefcijfer te realiseren (Rijksoverheid, 2018). Daarom is in december 2019 door de Tweede Kamer het wetvoorstel voor een vrouwenquotum aangenomen. Dit houdt in dat beursgenoteerde bedrijven worden verplicht een vertegenwoordiging van minimaal 30% mannen en vrouwen te realiseren in hun Raad van Commissarissen (NOS, 2019). Dit wetsvoorstel is tot stand gekomen uit een advies van de Sociaal Economische Raad (SER). De SER stelt in hun advies ook voor om een ingroeiquotum te hanteren. Dit betekent dat als een bedrijf het quotum niet haalt dat het volgende lid dat benoemd wordt een vrouw moet zijn (Sociaal-Economische Raad, 2019).

¹ Motie Paul Kalma 31083, nr. 17

1.2.Probleemstelling

1.2.1. Verloop emancipatiebeleid Nederland

Vanaf 2006 begon in Nederland, net als in andere Europese landen, een discussie over het vrouwenquotum. Hierdoor kwam steeds meer steun voor een wettelijk vastgesteld streefcijfer voor vrouwen aan de top (Mees, 2019). In 2008 steunde de meerderheid van de Tweede Kamer de motie van Paul Kalma van de PvdA². Daarin werd geconcludeerd dat 5% vrouw in het bestuur van bedrijven in Nederland te laag is. Het kabinet werd verzocht om een wettelijk streefcijfer om de participatie van minimaal 30% vrouwen én mannen in Raden van Bestuur en Raden van Commissarissen op te nemen in de Code Tabaksblad (Mees, 2019). Toen deze motie niet werd opgepakt door het kabinet, dienden de Kamerleden Paul Kalma, Peter Omtzigt en Frans Weekers een amendement voor wettelijke streefcijfers in op de Wet bestuur en toezicht. De wet werd uiteindelijk in 2011 door de Eerste Kamer aangenomen, en in 2013 ingevoerd voor bedrijven. De vertraging was het gevolg van de bezwaren die de Eerste Kamer aandroeg en de verkiezingen van 2010 waarna een nieuw kabinet werd aangesteld (Mees, 2019).

De jaren na het invoeren van het wettelijke streefcijfer hielden bedrijven zich hier niet aan. In de Bedrijvenmonitor Topvrouwen 2017 stond beschreven dat slechts 11,7% van de leden van Raden van Bestuur een vrouw is en voor de Raden van Commissarissen geldt dit slechts voor 16,2% (Rijksoverheid, 2018). Minister Van Engelshoven concludeerde in de emancipatienota van 2018 dan ook dat het aandeel vrouwen te langzaam stijgt, waardoor het streefcijfer van 30% bij veel bedrijven nog niet in zicht is³. Door deze achterblijvende cijfers waarschuwde minister Van Engelshoven voor stevigere maatregelen. In 2020 diende de minister met een plan bij de Tweede Kamer te komen, omdat de maatregel van het wettelijke streefcijfer afloopt. Daarom vroeg zij samen met minister Koolmees de SER om een advies te schrijven over zowel gender als culturele diversiteit aan de top. In die tijd was Van Engelshoven nog niet overtuigd van het effect van het instellen van een quotum. Van Engelshoven hoopte dat zij door het advies van de SER meer draagvlak kon creëren in de Tweede Kamer voor maatregelen. De SER deed een poging om de urgentie voor diversiteit te benadrukken. Ze voerden verschillende dialogen met werkgeversorganisaties, werknemersorganisaties en nodigden hierbij ook koningin Maxima en prinses Laurentien uit (Keultjes, 2019).

² Motie Paul Kalma 31083, nr. 17

³ Van Engelshoven (29 maart 2018) Emancipatienota, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

In september 2019 kwam de SER met het breed gedragen adviesrapport ‘Diversiteit in de top’. Hierin beschreef de SER ze verschillende adviezen om de diversiteit, zowel geslacht en etnische achtergrond, aan de top van bedrijven te vergroten. De stevigste maatregel is het ingroeiquotum van 30% man en vrouw in de Raden van Commissarissen van beursgenoteerde bedrijven (Sociaal-Economische Raad, 2019). Het SER-rapport zorgde nog niet direct voor een doorbraak binnen het kabinet. Coalitiepartijen VVD, CDA en ChristenUnie vonden dat het niet aan de overheid is om zo hard in te grijpen in het bedrijfsleven. D66 was daarom nog de enige die voor het vrouwenquotum was. Deze verandering in hun standpunt kwam tot stand in 2017 tijdens een partijcongres van de D66. De D66-leden riepen de partijtop op om zich hard te maken voor een vrouwenquotum. Van Engelshoven onderzocht na het uitgebrachte SER-rapport of een Kamermeerderheid gevormd kon worden. Het standpunt van de coalitiepartijen VVD en ChristenUnie was duidelijk, zij waren tegen een vrouwenquotum. De linkse oppositiepartijen als PvdA en GroenLinks waren al langere tijd aan het lobbyen voor het vrouwenquotum. Zij wezen dan naar andere Europese landen die al wel een vrouwenquotum hadden ingevoerd. D66 probeerde coalitiepartij CDA te overtuigen om het advies van de SER op te volgen. Al benadrukte Lenny Geluk-Poortvliet, Kamerlid dat over emancipatie gaat, in het voorjaar van 2019 nog dat emancipatie een zaak van de samenleving is en niet door de overheid opgelegd kan worden. Echter werd tijdens het coalitieoverleg op 7 november 2019 de steun van de CDA-fractie uitgesproken om het SER-advies over te nemen. De partij veranderde van standpunt, omdat er een breed draagvlak bleek te zijn onder de vakbewegingen, werkgevers en experts voor een quotum (Kammer & Sterk, 2019c).

Met de draai van het CDA was er nog geen meerderheid bereikt. De SP wilde niet instemmen met het quotum dat alleen geldt voor vrouwen in de top van het bedrijfsleven. Ze vinden dat ook vrouwen in lagere posities op de arbeidsmarkt gelijke kansen moeten krijgen. Daarom werd de stemming over de motie een week uitgesteld, waardoor D66 in gesprek kon gaan met de SP. De SP ging pas akkoord met de motie nadat genoeg partijen instemde met de motie van Jasper van Dijk (SP) en Steven van Weyenberg (D66)⁴. Hierin wordt het kabinet verzocht een plan van aanpak te maken om de gelijke kansen te creëren voor alle vrouwen (Kammer & Sterk, 2019c).

⁴ Motie Leden van Dijk en van Weyenberg 35300-XV-59 (28 november 2019)

In november 2019 werd tot verassing van velen een motie ingediend door de Kamerleden Kees Verhoeven (D66) en Lenny Geluk-Poortvliet (CDA) om het SER-advies integraal over te nemen⁵. D66 en het CDA wilde deze motie indienen voordat Denk een soortgelijke motie indiende. De vrees bestond dat die zou worden weggestemd. Daarom wilden de twee partijen zelf met een motie komen. Op 3 december 2019 stemde de meerderheid van de Tweede Kamer (SP, GroenLinks, PvdA, 50Plus, Partij voor de Dieren, Denk en Kamerlid Van Kooten-Arissen) voor de motie. Van Engelshoven zei: "We schrijven vandaag geschiedenis, want we gaan nu echt het 'old boys network' doorbreken en meer gelijke kansen voor vrouwen creëren." (NOS, 2019).

1.2.2. Gendergelijkheid in de literatuur

In de literatuur is te zien dat gendergelijkheid een omstreden begrip is. Dit wordt soms verdoezeld doordat het vaak op de beleidsagenda verschijnt als concept, waarvoor een gemeenschappelijk en geaccepteerde oplossing is (Verloo, 2007). Toch wordt er, net als in andere tijden in de geschiedenis, veel gedebatteerd over het begrip gendergelijkheid. Dit komt onder andere doordat er weinig consensus is tussen actoren uit de politiek, van het maatschappelijk middenveld en vanuit de academische wereld over wat gendergelijkheid eigenlijk betekent en zou moeten betekenen. Het concept kan daarom worden gezien als een 'empty signifier'. Het begrip kan verschillende betekenissen hebben door de verschillende definities en visies die eraan gehangen worden door de verschillende actoren (Verloo, 2007).

⁵ Motie Leden Verhoeven en Geluk-Poortvliet 35300-XII-55 (20 november 2019)

1.3. Doel- en vraagstelling

Uit de literatuur blijkt dat dominante frames in de tijd kunnen veranderen door nieuwe informatie of door nieuwe definities. Deze nieuwe informatie of definities kunnen ook leiden tot andere standpunten of zelfs tot beleidsveranderingen (Baumgartner & Jones, 2009). Daarom is het doel van dit onderzoek het verklaren in welke mate de dominante frames in de media over het emancipatiebeleid invloed hebben gehad op het invoeren van het vrouwenquotum in de periodes van 2007-2008 en 2018-2019. In 2008 werd het wetsvoorstel voor een streefcijfer aangenomen, en in 2019 het wetsvoorstel voor een vrouwenquotum aangenomen door de Tweede Kamer.

Om de doelstelling te behalen wordt in dit onderzoek antwoord gegeven op de onderstaande centrale vraagstelling:

In hoeverre hebben de dominante frames over het emancipatiebeleid in de media invloed gehad op het besluitvormingsproces van de Tweede Kamer t.a.v. het vrouwenquotum in de periodes 2007-2008 en 2018-2019?

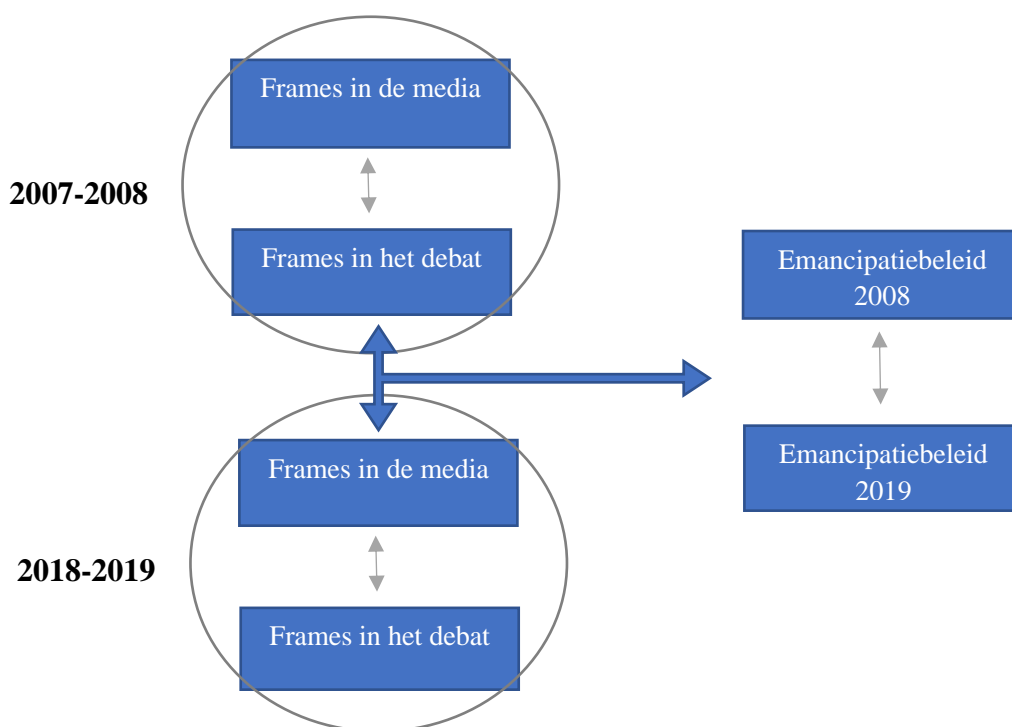
De centrale vraagstelling van het onderzoek kan opgedeeld worden in verschillende deelvragen:

1. Hoe ziet het emancipatiebeleid t.a.v. het vrouwenquotum er in de periode 2008 t/m 2019 uit?
2. Wat is het verloop van de media-aandacht voor het emancipatiebeleid t.a.v. het vrouwenquotum de afgelopen decennia?
3. Welke dominante frames zijn er in de media arena over het emancipatiebeleid t.a.v. het vrouwenquotum te zien in de periodes 2007-2008 en 2018-2019? En wat zijn de overeenkomsten en verschillen?
4. Welke dominante frames zijn er in de politieke arena (de Tweede Kamer) over het emancipatiebeleid t.a.v. het vrouwenquotum te zien in de periodes 2007-2008 en 2018-2019? En wat zijn de overeenkomsten en verschillen?
5. In welke mate hebben de dominante frames in de media invloed gehad op het besluitvormingsproces van de Tweede Kamer in de periode 2008 en 2019?

In dit onderzoek wordt de afhankelijke variabele, de beleidsverandering in het emancipatiebeleid, geprobeerd te verklaren aan de hand van de onafhankelijke variabele. De onafhankelijke variabelen zijn in dit onderzoek de dominante frames over het emancipatiebeleid. Het gaat hier dan specifiek over het wettelijk streefcijfer in de wet van Bestuur en toezicht waarin een minimaal van 30% vrouw wordt genoemd, en het vrouwenquotum van minimaal 30% vrouw voor Raden van Commissarissen van beursgenoteerde bedrijven.

Er is gekozen voor de tijdperiodes 2007-2008 en 2018-2019 omdat gedurende die periodes belangrijke beleidsveranderingen plaatsvonden op het gebied van vrouwenquotum in de Tweede Kamer. In de eerste periode werd de motie voor het wettelijk streefcijfer van 30% aangenomen. In de tweede periode werd het vrouwenquotum aangenomen. In dit onderzoek wordt gekeken of het verschil in het soort beleidsverandering te maken heeft doordat er een verschil in aandacht is geweest in de media. Ook wordt gekeken of de dominante frames uit de media verschillen per periode. Vervolgens wordt gekeken of de dominante frames in de media doorwerken in de politiek. Tot slot wordt gekeken of de dominante frames invloed kunnen hebben op het emancipatiebeleid en of de beleidsverandering aan de hand hiervan verklaard kan worden?

In onderstaande figuur is de opzet van dit onderzoek weergegeven.

Figuur 1: Visuele weergave onderzoek

1.4.Relevantie

1.4.1. Maatschappelijke relevantie

Dit onderzoek is maatschappelijk relevant, omdat het zich richt op een actueel onderwerp. Over een vrouwenquotum wordt al vanaf 2008 in Nederland gediscussieerd. Pas in 2019 was hiervoor een meerderheid in de Tweede Kamer. Daarnaast is het relevant om te weten welke frames de media hanteren bij de berichtgeving over het vrouwenquotum. Burgers halen hier grotendeels hun informatie uit, waardoor de invalshoek in de krantenartikelen een sterke invloed uitoefenen op de wijze waarop burgers en volksvertegenwoordigers naar het vrouwenquotum kijken. Hoewel ook sprake kan zijn van relatief weinig voorkomende invalshoeken in de berichtgeving, belicht dit onderzoek vooral de vaak voorkomende invalshoeken. De veel voorkomende invalshoeken, of terwijl dominante frames, oefenen immers de grootste invloed uit op de denkwijze van burgers. Het is ook een relevant onderwerp omdat gendergelijkheid het vijfde Sustainable Development Goal (SDG) is. Deze SDG-doelen zijn in 2015 door de Verenigde Naties vastgesteld voor de mondiale duurzame ontwikkelingsagenda voor 2030 (SDGNederland, 2021). Tot slot staat Nederland op de 31ste plek van de Gender Gap Index van het World Economic Forum. Dit is een jaarlijks rapport waarin de stand van zaken over genderongelijkheid wordt onderzocht in 156 landen (World Economic Forum, 2021).

1.4.2. Wetenschappelijke relevantie

Dit onderzoek is wetenschappelijk relevant omdat het een bijdrage levert aan de kennis over kwalitatieve frame-analyses. Er wordt namelijk vaker kwantitatieve en deductieve frame-analyses uitgevoerd. Van Gorp (2007) stelt juist dat vanwege de abstracte en latente aspecten van framing nodig is om frames te doorgronden. Dit kan alleen door eerst een inductieve fase aan vooraf te laten gaan. Daarbij wordt gezocht naar frames die uit de tekst naar voren komen (Van Gorp, 2007). Daarnaast is het relevant omdat de erbij frame-analyses en onderzoeken naar agendasetting zelden een koppeling wordt gemaakt met beleidsveranderingen (Wolfe et. al., 2013). Wolfe et. al. (2013) benoemt dat politieke communicatiestudies zich vaak richten op de effecten van de media op de samenleving. Hierbij wordt de media gezien als onafhankelijke variabele. Beleidsstudies richten zich op de vraag hoe beleid tot stand komt. Een van die oorzaken is de media, maar het wordt vaak verzuimt om de media te koppelen aan de beleidsveranderingen (Wolfe et. al., 2013). Dit onderzoek poogt daarom een theoretische bijdrage te leveren aan de literatuur. Volgens verschillende auteurs is op dit moment nog te weinig aandacht voor in hoeverre de media het besluitvormingsprocessen en de agendasetting beïnvloeden (Dewulf & Bouwen, 2012).

1.5.Literatuur review

Downs (1972) presenteert in de *Up and Down with Ecology* de 'issue-attention cycle'. Hij stelt dat het verloop van de publieke en media-aandacht voor milieuvraagstukken in Amerika volgens een vast patroon verlopen. Downs (1972) ontwikkelde vijf fases die een maatschappelijk probleem doorloopt. De duur van de aandacht en de hoeveelheid aandacht verschilt per fase (Downs, 1972). Breeman en Timmermans (2019) hebben de politieke agendavorming van het milieubeleid in Nederland geanalyseerd, waarbij ze ook gebruik hebben gemaakt van de issue-attention cycle van Downs (1992). Het eerste deel van het onderzoek is kwalitatief van aard waarbij de politieke en media-aandacht is vastgesteld. Het tweede deel is kwalitatief van aard waarbij het aandacht verloop in specifieke periodes nader wordt bekeken. Zij stellen in hun onderzoek dat het verloop van aandacht zoals Downs (1992) beschrijft ook lijkt te kloppen in Nederlandse context. Daarnaast is ook de mate waarin een probleem zichtbaar wordt gemaakt, medebepalend voor het feit of de aandacht stijgt of juist daalt (Breeman & Timmermans, 2019).

In veel onderzoeken over politiek en beleidsanalyses is de rol van de media onderbelicht. Het effect van de publieke opinie op de politieke agenda wordt vaak apart van elkaar onderzocht. Ook bij een van de bekendste agendasetting theorie van Kingdon (1984) is dit het geval. Hij ontwikkelde het multiple-streams-framework om te kunnen verklaren waarom bepaalde problemen op de agenda komen. Kingdon (1984) stelt dat het beleidsproces is samengesteld uit drie stromen, een probleemstroom, een beleidsstroom en een politieke stroom. Wanneer de drie stromen bij elkaar komen is er sprake van een 'window of opportunity'. Hierdoor ontstaat een kans voor beleidsentrepreneurs om de stromen aan elkaar te koppelen en een beleidsverandering te realiseren (Kingdon, 1984). In Kingdon's (1984) agendasetting theorie was er maar een beperkte rol weggelegd voor de media. De media speelden maar een kleine rol, omdat er werd gesteld dat de communicatie in de beleidsgemeenschap, die verantwoordelijk zijn voor het genereren van beleidsvoorstellen, hierdoor werd verbeterd. Echter beschrijven Baumgartner en Jones in hun klassieke boek 'Agendas and Instability in American Politics' (1992) en in de heruitgave in 2009 wel de rol van de media op het beleidsproces. Ze bouwen in hun theorie voort op eerdere literatuur die verandering van beleid probeert te verklaren. Baumgartner en Jones (2009) leggen de nadruk op de invloed van de media op de politieke agenda. Zij stellen dat de media niet alleen invloed hebben op wat het grote publiek belangrijk vindt. Maar dat de media ook invloed heeft op wat politici en beleidsmakers belangrijk vinden en dus vanuit welk perspectief ze naar een maatschappelijk probleem op de politieke agenda kijken. Volgens

Baumgartner en Jones (2009) kan media-invloed zelfs bijdragen aan het veranderen van beleid (Baumgartner & Jones, 2009).

Later is er in de wetenschap nog meer aandacht gekomen voor het effect van de media op de politieke agenda. Dekker en Scholten (2017) voerden een kwalitatieve vergelijkende analyse uit om te onderzoeken welke aspecten nieuwsberichten wijzigingen op de beleidsagenda te weeg zouden brengen. Ze analyseren nieuwsberichten van zestien gebeurtenissen die te maken hebben met het Nederlandse immigratiebeleid. Ze keken onder andere naar de hoeveelheid media-aandacht, de dominante framing in de media en of deze dominante frames het huidige beleid onderschreven of betwiste. Ze concludeerde dat de hoeveelheid media-aandacht en consonantie van het frame relevante indicatoren zijn voor veranderingen op de beleidsagenda (Dekker & Scholten, 2017).

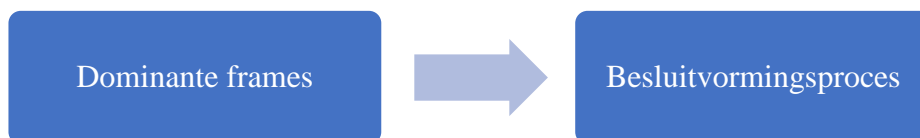
In de literatuur over gendergelijkheid zijn geen algemene frames vastgesteld, echter worden er wel drie theoretische visies beschreven. De eerste visie beschrijft genderongelijkheid als probleem waarbij vrouwen zijn uitgesloten. De voorgestelde oplossing in deze visie is dat vrouwen opgenomen moeten worden in deze wereld zonder daarbij de mannelijke wereld aan te passen. Elk individu moet volgens deze visie gelijk behandeld worden volgens dezelfde principes, en normen en waarden. De tweede visie focust zich meer op de omkering van de bestaande mannelijke normen waar vrouwen aan gecompenseerd worden. De voorgestelde oplossing in deze visie is de bestaande normen en waarden reconstrueren en hiermee de vrouwelijke identiteiten te erkennen. De derde visie op gendergelijkheid richt zich op transformatie van de genderspecifieke wereld. De visie richt zich in tegenstelling tot de eerste twee visies niet op de vrouwelijke of de mannelijke normen en waarden. De voorgestelde oplossing van deze visie is om niet meer te focussen op gelijkheid of verschil maar door diversiteit te accepteren (Verloo, 2007).

1.6. Leeswijzer

Om de centrale onderzoeksvraag te beantwoorden volgen na dit eerste hoofdstuk nog vijf andere hoofdstukken. Het tweede hoofdstuk betreft het theoretisch kader. Hierin worden de belangrijkste literatuur omtrent framing, media-aandacht en politieke aandacht tijdens het besluitvormingsproces beschreven. Daarnaast wordt aan het einde van het theoretisch kader de verwachtingen geformuleerd van het onderzoek. Verder wordt in het derde hoofdstuk de methodologie van dit onderzoek toegelicht. Het onderzoeksontwerp en welke onderzoeksmethoden hierin worden gebruikt wordt beschreven. Aan het eind van dit hoofdstuk wordt de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek toegelicht. Vervolgens wordt de casus beschreven aan de hand van een beschrijvende theorie. Daarna volgt hoofdstuk vier, waarin de resultaten vanuit de frame-analyses worden beschreven. In dit hoofdstuk wordt de literatuur uit het theoretisch kader getoetst aan de onderzoeksdata. Tot slot volgt in het laatste hoofdstuk de conclusie. Hierin wordt een samenvatting geven van het onderzoek. Daarna wordt de centrale onderzoeksvraag beantwoord. Ook volgt er een reflectie op het onderzoek waarin de beperkingen van het onderzoek worden besproken. Als laatste worden een aantal aanbevelingen geven en onderwerpen voor nadere onderzoek gepresenteerd.

2. Theoretisch kader

De onafhankelijke variabelen in dit onderzoek zijn de dominante frames die voorkomen in zowel de media als de politiek. De afhankelijke variabelen zijn de beleidsveranderingen in het emancipatiebeleid. Er wordt onderzocht of de dominante frames invloed hebben op het besluitvormingsproces, waardoor de beleidsveranderingen plaatsvinden.

Figuur 2: Conceptueel model

In dit theoretisch kader worden de belangrijkste concepten toegelicht, om de centrale onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden. In de eerste paragraaf worden de concepten ‘framing’ en ‘re-framing’ gedefinieerd en toegelicht. Hierin wordt benoemd wat dominante frames zijn en hoe deze in de tijd kunnen veranderen. In paragraaf 2.2. wordt het verloop van de media-aandacht beschreven, waarbij wordt ingezoomd op de hoeveelheid aandacht en de inhoud van de aandacht. In paragraaf 2.3. wordt het besluitvormingsproces beschreven en wordt specifiek gekeken hoe een beleidsverandering tot stand komen en welke soorten beleidsveranderingen er zijn. Daarbij wordt specifiek gekeken hoe framing en re-framing invloed hebben beleidsveranderingen.

2.1. Framing en re-framing

In deze paragraaf wordt de onafhankelijke variabele van dit onderzoek afgebakend. Dominante frames kunnen zowel voorkomen in de media arena als in de politieke arena. In deze paragraaf worden eerst de begrippen framing en re-framing gedefinieerd, waarna in wordt gegaan op de soorten dominante frames die te onderscheiden zijn volgens de literatuur. Tot slot wordt kort toegelicht wat een frame-analyse inhoudt.

De meest gebruikte definitie van framing komt van Entman (1993). Hij definieert framing als volgt: “To frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation, and/or treatment recommendation.” (Entman, 1993, p. 52). Framing is dus een activiteit waarbij aspecten worden belicht of juist niet belicht met als doel andere mee te nemen of te overtuigen van een denkkader (Entman, 1993). Een frame is een inhoudelijke boodschap die in een debat wordt gebruikt en tot een specifieke interpretatie van

de werkelijkheid leidt. Van Gorp (2007) onderscheidt twee aspecten van framing. Het eerste aspect is ‘framing devices’, hier gaat het erom hoe een boodschap taalkundig gezien is verwoord. Er kan hierbij gekeken worden naar voorbeelden, metaforen en formuleringen. Het tweede aspect van framing is ‘reasoning devices’. Dit zijn elementen in de tekst die kunnen worden ontdekt, zoals de probleemdefinitie, de causale interpretatie, de morele evaluatie en de aanbeveling met het oog op een oplossing. Hierbij gaat het niet over de directe boodschap, maar juist over de indirecte boodschap. Het gaat hierbij over bijvoorbeeld de oorzaken of oplossingen van het beschreven probleem. Van Gorp (2007) noemt deze twee soorten framing samen het ‘frame package’. Een frame package is een structuur van framing devices en een logische keten van reasoning devices (Van Gorp, 2007).

Het is ook mogelijk om issues te re-framen. Dit zijn pogingen waarbij wordt geprobeerd om een issue te herdefiniëren. Uit onderzoek van Baumgartner en Jones (2009) blijkt dat re-framing lastig is, omdat frames geleidelijk aan veranderen over een langere tijd. Zij beargumenteren ook dat re-framen veelal wordt belemmerd door tegenstanders. Dan zoeken zowel voor- en tegenstanders informatie die hun eigen standpunten onderbouwen. De kans dat re-framen slaagt is het grootste als er stap voor stap kleine wijzigingen worden doorgevoerd in de context van het issue (Baumgartner & Jones, 2009). Hierover wordt in paragraaf 2.3. verder op ingegaan.

Volgens Wolfe et. al. (2013) zijn er altijd verschillende soorten dominante frames die met elkaar strijden om de aandacht. Zij onderscheiden drie dominante frames. Zo zijn er frames die aandringen op een beleidsverandering. Daarnaast zijn er frames die kritische zijn op zowel de voorgestelde beleidsverandering als op het huidige beleid. Tot slot zijn er frames die de noodzaak van de beleidsverandering ontkennen en het huidige beleid ondersteunen (Wolfe et. al., 2013). Volgens Dewulf en Bouwen (2012) hebben actoren belang bij het feit dat hun frame het dominantste is. Zo een frame kan namelijk de randvoorwaarden van een debat creëren waardoor bepaalde belangen meer behartigd worden dan andere (Dewulf & Bouwen, 2012).

2.1.1. Frame-analyse

Het meten van frames kan worden gedaan door het uitvoeren van een frame-analyse. Het doel van een frame-analyse is de processen te onderzoeken en zichtbaar te maken, waardoor kaders ontstaan, worden gecommuniceerd, en vervolgens genaturaliseerd (Van Gorp, 2007). De oorsprong van frame-analyses ligt op het gebied van cognitieve psychologie en antropologie. Maar het wordt ook steeds meer gebruikt binnen andere disciplines, zoals sociologie, economie en beleidsonderzoek. Van Gorp (2007) onderscheidt twee soorten frameanalyses. Ten eerste is

het mogelijk om een deductieve analyse te doen. Bij een deze analyse gebruikt de onderzoeker frames die al eerder zijn opgesteld. Bij deductieve frame-analyse wordt vervolgens gemeten hoe vaak de vooraf geformuleerde frames voorkomen. Ten tweede kan een meer inductieve analyse worden uitgevoerd, waarbij de frames worden afgeleid uit de teksten waarna pas wordt gemeten hoe vaak ze voorkomen (Van Gorp, 2007).

2.2. Verloop van de media-aandacht

In deze paragraaf wordt het verloop van de media-aandacht beschreven aan de hand van de theorie van Downs (1972). Deze literatuur levert een bijdrage aan het beantwoorden van deelvraag 2. Dit doordat de literatuur inzichtelijk maakt hoe de aandacht voor het vrouwenquotum verloop in de casus.

In de theorie van Downs (1972) wordt het verloop van de media-aandacht rondom een issue verklaard aan de hand van 'the issue attention cycle'. De cyclus van aandacht kent volgens Downs vijf fases. De duur van elke fase verschilt per issue. De eerste fase is de 'pre-probleemfase'. Deze fase wordt gekenmerkt door weinig politieke en publieke aandacht. Maar enkele experts weten dat het een probleem is. De tweede fase wordt het probleem ontdekt door de samenleving. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren door een gebeurtenis. In deze fase wordt er door de media veel aandacht besteed aan het probleem. In de derde fase ontstaat het besef dat het probleem opgelost moeten worden. Maar hier wordt ook duidelijk dat het oplossen van het probleem vaak voor hoge kosten zorgt, zowel financieel als maatschappelijke kosten. De derde fase gaat bijna onopgemerkt over op de vierde fase. In deze fase neemt de media-aandacht langzaam af, omdat men verveelt raakt of andere problemen belangrijker zijn. Wanneer de aandacht afneemt begint, volgens Downs (1972), de laatste fase. De laatste fase is de 'post-probleemfase'. In deze fase is de aandacht voor een probleem gedaald, maar helemaal uit beeld net als bij de 'pre-probleemfase' is het probleem niet. Het probleem of een aspect van het probleem kan opeens weer opduiken of verbonden worden aan een ander issue (Downs, 1972).

Hilgartner en Bosk (1988) vullen de theorie van Downs aan door te stellen dat de mate van aandacht niet alleen afhangt van de objectieve omstandigheden, maar ook worden bepaald door de sociale strijd om het belang van een issue. Betrokken actoren kiezen, volgens Hilgartner en Bosk (1988), een frame om naar het issue te kijken en deze te beschrijven. Als dit frame gaat domineren kan dit gevolgen hebben voor hoe de cyclus van aandacht eruit komt te zien. Ze stellen dat de hoeveelheid aandacht en de inhoud van de media-aandacht per issue kan verschillen (Hilgartner & Bosk, 1988).

2.2.1. Hoeveelheid aandacht

De mate van aandacht voor een issue wordt beïnvloed door de hoeveelheid interactie die plaatsvindt binnen een policy venue over een policy image. Een policy venue is een geïnstitutionaliseerde arena waarbij verschillende actoren deelnemen aan de agendavorming. Welke actoren toegang hebben tot een venue en welke spelregels er gelden verschillen. Binnen een venue worden visies, problemen en oplossingen over een onderwerp geformuleerd en gepresenteerd. Het verschilt per venue op welke elementen van een probleem de aandacht wordt gelegd. Het beeld dat binnen een policy venue wordt gevormd over een issue wordt ook wel een policy image genoemd (Breeman & Timmermans, 2008). De policy venues die in dit onderzoek worden bestudeerd zijn de media arena en de politieke arena. Een andere belangrijke venue, de publieke arena, wordt in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten. Baumgartner en Jones (1993) noemen de interactie in policy venues over policy images ook wel de ‘beleidsdynamiek’. Deze beleidsdynamiek kan ervoor zorgen dat het dominante frame over de tijd verschuift (Baumgartner & Jones, 1993).

Vanuit bovenstaande bespreking zijn de volgende eerste twee verwachtingen af te leiden.

- ❖ *Verwachting 1: Bij een toenemende hoeveelheid interactie over beleidsdenkbeelden (policy image) in de **media** (policy venue) t.a.v. het emancipatiebeleid, doet zich een frameverschuiving voor tussen periode 2007-2008 en periode 2018-2019.*
- ❖ *Verwachting 2: Bij een toenemende hoeveelheid interactie over beleidsdenkbeelden (policy image) in de **politiek** (policy venue) t.a.v. het emancipatiebeleid, doet zich een verschuiving voor in de dominante frames tussen periode 2007-2008 en periode 2018-2019.*

2.2.2. Inhoud aandacht

Baumgartner en Jones (2009) benoemen dat de media een grote rol hebben bij het overhevelen van aandacht van het ene naar het andere onderwerp. De media kunnen in de loop van de tijd verschillende aspecten belichten van een onderwerp. Deze wisseling valt te verklaren vanuit de normen en gewoontes van journalisten. Om ingewikkelde onderwerpen eenvoudig weer te geven wordt er vaak gekozen om maar één aspect te belichten wat in dat moment het meest relevant is. Op een later moment kan dus op eenzelfde onderwerp een ander aspect wordt belicht. Media hebben de voorkeur over conflicten en competitie, waardoor deze aspecten vaker naar voren komen (Baumgartner & Jones, 2009).

In de vorige sub-paragraaf werd beschreven dat de hoeveelheid aandacht in zowel de media arena als de politieke arena kan zorgen voor een frameverschuiving. Baumgartner en Jones (2009) stellen daarnaast ook dat wanneer de toon van de aandacht sterk verandert er sprake kan zijn van mobilisatie. Het mobiliseren van een grote groep actoren die eerst ongeïnteresseerd waren in het onderwerp, kan de stabiliteit veranderen. Wanneer de beleidsstabiliteit veranderd, ontstaat er een kans dat er een beleidsverandering plaatsvindt. Het ontstaan van zo een moment wordt in de literatuur een ‘window of opportunity’ genoemd. Op dat moment kan een beleidsentrepreneur een beleidsverandering realiseren (Kingdon, 1984; Wolfe et. al., 2013; Baumgartner & Jones, 2009).

Vanuit bovenstaande bespreking kunnen de volgende verwachting worden geformuleerd:

- ❖ *Verwachting 3: Als de hoeveelheid **media**-aandacht hoog is en de toon in de media sterk veranderd, is de kans groot dat er een beleidsverandering plaatsvindt.*

- ❖ *Verwachting 4: Als de hoeveelheid **politieke**-aandacht hoog is en de toon in de politiek sterk veranderd, is de kans groot dat er een beleidsverandering plaatsvindt.*

2.3. Verloop besluitvormingsproces

Lasswell (1956) is een van de grondleggers in de literatuur van het besluitvormingsproces. Hij beschreef het proces als een competitie over ‘who gets what, when and how’ (Lasswell, 1936, p. 1). Simon (1956) stelt dat de actoren die betrokken zijn bij het besluitvormingsproces, zowel politici als beleidsmedewerkers, maar een beperkt aantal beleidskeuzes hebben. Politici en beleidsmedewerkers overzien volgens Simon (1956) dus niet alle mogelijke opties en consequenties en kunnen daarom niet geheel rationele keuzes maken. Daarnaast zijn ze ook beperkt in hun keuze door de geldende normen en waarden in het proces. Dit verschijnsel noemt Simon (1956) de ‘bounded rationality’. Hierdoor kijken politici vaak maar vanuit een perspectief naar een probleem en/of oplossing (Simon, 1956). Lindblom (1959) bouwt voort op de theorie van Simon (1956) en introduceert het begrip ‘incrementalisme’ in het besluitvormingsproces. Het incrementalisme beschrijft het feitelijke gedrag van de besluitvormers in reële besluitvormingssituaties. Politici en beleidsmedewerkers kunnen niet alle consequenties overzien en zetten daarom kleine stapjes. Dit betekent dat oplossingen voor maatschappelijke problemen dus nooit veel zullen verschillen van de status quo. Redenen hiervoor zijn volgens Lindblom (1959), dat besluitvormers begrijpen dat besluiten ook ongewenste gevolgen kunnen hebben. Door kleine stapjes te zetten kunnen deze fouten

makkelijker worden opgelost of worden teruggedraaid. Daarnaast zijn kleine stappen makkelijker te overzien. Tot slot kunnen kleine stapje makkelijker worden geëvalueerd waardoor het beleid sneller kan worden bestempeld als effectief (Lindblom, 1959).

2.3.1. Beleidsverandering

Aan het einde van het besluitvormingsproces wordt een keuze gemaakt over het te voeren beleid. Volgens de literatuur zijn er drie mogelijkheden. Een beleidsverandering wordt doorgevoerd. De beleidsverandering wordt niet doorgevoerd, waardoor het beleid blijft zoals het is. Of het besluit wordt uitgesteld, waardoor op een later moment een van bovenstaande beslissingen wordt genomen (Howlett, Ramesh & Perl, 2009)

Om zowel incrementele veranderingen als ingrijpende beleidsverandering te verklaren, wordt de theorie van Baumgartner en Jones gebruikt. Baumgartner en Jones (1993; 2009) waren de eerste auteurs die de ‘Punctuated equilibrium’ theorie introduceerden. Hierin stellen zij dat beleidsveranderingen een combinatie zijn van zowel incrementele veranderingen en ingrijpende veranderingen. Baumgartner en Jones (1993; 2009) beschrijven in deze theorie dat langere periodes van beleidsstabiliteit met kleine veranderingen (incrementele veranderingen), incidenteel worden afgewisseld met ingrijpende en grootschalige beleidsveranderingen. Een kenmerk van een incrementele verandering is dat stap voor stap veranderingen worden aangebracht in de context van het issue. Dit zijn bijvoorbeeld pogingen waarbij wordt geprobeerd om een issue te herdefiniëren. Dit wordt ook wel re-framing genoemd (Baumgartner & Jones, 2009). Daarnaast beschrijven Baumgartner en Jones (2009) twee situaties waarin ingrijpende beleidsveranderingen plaatsvinden. Ten eerste kan er een situatie zijn waarin nieuwe informatie of een nieuwe definitie aan een onderwerp worden gegeven. In de literatuur wordt dit ‘issue definition’ genoemd. Herdefiniëring van onderwerpen zal sneller leiden tot ingrijpende veranderingen, en minder snel tot incrementele veranderingen Dit wordt vaak aangewakkerd door belangengroepen, politici of experts (Baumgartner & Jones, 2009; Walgrave & Van Aelst, 2011). Een tweede situatie waarin een ingrijpende beleidsverandering kan plaatsvinden is als de perceptie over een bepaald onderwerp veranderd. Hoe naar een issue wordt gekeken wordt in de literatuur ‘issue perception’ genoemd. Baumgartner & Jones (2009) stellen dat er een vorm van stabiliteit van beleid is als de mensen die met een onderwerp bezig zijn, op dezelfde manier naar een onderwerp kijken. Het grootste deel van de tijd is dit ook het geval. Echter, als een ander perspectief in een groot aantal zich plotseling aandient kan dit de beleidsstabiliteit verstoren. Deze plotselinge aandacht voor een onderwerp kan komen door een zogenoemd ‘focus event’. Bijvoorbeeld een demonstratie, crisis, schandaal of een ramp

(Kingdon, 1995). Hier wordt in dit onderzoek niet verder op ingegaan. Door een grote hoeveelheid aandacht kan het eerst geldende perspectief plotseling veranderen. Het nieuwe perspectief kan leiden tot andere standpunten bij actoren waardoor nieuwe aliënaties kunnen ontstaan (Baumgartner & Jones, 2009).

- ❖ *Verwachting 5: Er heeft een **incrementele** beleidsverandering in het emancipatiebeleid plaatsgevonden, doordat de dominante frame in de media over gendergelijkheid in 2007-2008 geleidelijk aan zijn veranderd ten opzichte van de dominante frame in 20018-2019 door veranderingen in de context.*

- ❖ *Verwachting 6: Er heeft een **ingrijpende** beleidsverandering in het emancipatiebeleid plaatsgevonden, doordat de dominante frame in de media over gendergelijkheid in 2007-2008 opeens zijn veranderd ten opzichte van de dominante frame in 2018-2019 door 'issue definition' en/of 'issue perception'.*

3. Methodologie

In dit hoofdstuk wordt de methodologie van het onderzoek verantwoord. Eerst volgt de beschrijving van het onderzoeksontwerp. Vervolgens worden de gebruikte onderzoeksmethode verantwoord. Tot slot volgt er een discussie over de validiteit en betrouwbaarheid van dit onderzoek.

3.1. Onderzoeksontwerp

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden wordt een longitudinale case study uitgevoerd. Het onderzoek kent een lange tijdperiode van meer dan 10 jaar waarbij twee casestudies worden onderzocht. De eerste casus die wordt onderzocht is 2007-2008 waarbij een motie voor het streefcijfer van 30% werd vastgelegd, maar waarbij geen wetgeving voor een vrouwenquotum tot stand kwam. De tweede casus is 2018-2019 waarbij de Tweede Kamer voor een vrouwenquotum stemde voor de Raden van Commissarissen beursgenoteerde bedrijven. Het doel van deze longitudinale case study is om een ontwikkeling in de dominantie van frames van gendergelijkheid in kaart te brengen, en vast te stellen in welke mate deze frames invloed hebben gehad op het besluitvormingsproces. Wat mogelijk geleid kan hebben tot beleidsverandering voor het vrouwenquotum.

3.2. Onderzoeksmethode

In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van een kwalitatieve onderzoeksmethode. Door het uitvoeren van een frame-analyse wordt de benodigde data verzameld. Het coderen voor de frame-analyse wordt gedaan in het programma Atlas.ti. Hierna wordt de methode verder toegelicht.

3.2.1. Inductieve frame-analyse

Zoals eerder beschreven zijn er twee soorten frame-analyses, inductieve en deductieve. In dit onderzoek wordt een inductieve analyse gedaan, omdat er niet eerder frames zijn opgesteld op het thema gendergelijkheid. Bij deze frame-analyse worden daarom eerst de frames afgeleid uit de teksten waarna pas wordt gemeten hoe vaak ze voorkomen (Van Gorp, 2007). De inductieve frame-analyse bestaat uit drie coderingsrondes. Eerst wordt er een open codering uitgevoerd onder de geselecteerde berichtgevingen en documenten. Daarna worden deze open coderingen gekoppeld aan labels. Tot slot worden de dominante frame vastgesteld. Het coderen wordt gedaan in het softwareprogramma Atlas.ti.

Een voordeel van een inductieve frame-analyse is het zeer specifieke data oplevert, omdat de belangrijkste elementen uit de tekst worden gehaald om een frame te identificeren. Bij een

deductieve analyse kun je namelijk belangrijke informatie missen omdat vanuit de al bestaande frames kijkt naar data. Een deductieve analyse was in dit onderzoek niet mogelijk omdat er nog geen eerder onderzoek gedaan was naar gendergelijkheid en het vrouwenquotum in Nederland. Een ander voordeel is de inductieve frame-analyse een meerwaarde kan zijn voor vervolgonderzoek. Een nadeel van een inductieve frame-analyse is dat het ontwikkelen van de frame een arbeidsintensief werk is wat niet uitbesteed kan worden. Daarnaast is het lastig om de inductieve frames die zijn geïdentificeerd op een relatief klein aantal teksten te generaliseren en uitspraken te doen over een grotere onderzoekpopulatie (Van Gorp, 2007)

De dominante frames worden geoperationaliseerd aan de hand van de theorie van ‘framing packages’ (Van Gorp, 2007). Een framing package bestaat zoals eerder beschreven uit:

1. Framing devices gaat over hoe het frame taalkundig is verwoord, het gaat over de directe boodschap van het frame. Hierbij zijn metaforen, slagzinnen, voorbeelden, visuele afbeeldingen en statistieken van belang.
2. Reasoning devices gaat over welke indirecte boodschap een frame heeft. Het gaat hierbij over bijvoorbeeld de oorzaken of oplossingen van het beschreven probleem, zoals, de probleemdefinitie, de causale interpretatie, de morele evaluatie en de aanbeveling met het oog op een oplossing

Er wordt een kwalitatieve frame-analyse uitgevoerd onder de verzamelde data, die bestaan uit mediaberichten en Kamerstukken van de Tweede Kamer. Hierbij kan gedacht worden aan handelingen, Kamerbrieven, bijlages en moties. Tijdens het selectieproces van de data is gebruik gemaakt van twee zoekstrategieën. Een voor de mediaberichten en een voor de Kamerstukken.

Bij het selecteren van de mediaberichten is gekozen voor krachtenberichten, omdat is aangetoond dat kranten een hoge betrouwbaarheid en veel invloed op het publiek hebben (Verhoeven, 2009; Walgrave en Van Aelst, 2006). De krantenartikelen zijn gezocht in de onlinedatabase Nexis.uni. Alle krantenberichten die wordt gebruikt in dit onderzoek voldoen aan de volgende geschiktheidscriteria:

- *Zoektermen:* Er zijn drie zoektermen gebruikt: 1) ‘Vrouwenquotum’, 2) ‘streefcijfer’ and ‘30%’ and ‘vrouw’, 3) ‘streefcijfer Code-Tabaksblat’.
- *Aantal woorden:* Minimaal 150 woorden

- *Tijdperiode*: Twee tijdsperiodes, (24-04-2007 t/m 24-04-2008) en (03-12-2018 t/m 03-12-2019)
- *Naam kranten*: De Nederlandse kranten zijn geselecteerd op basis van het maandelijkse bereik. In dit onderzoek worden alleen nieuwsberichten uit de volgende zes kranten geselecteerd: Algemeen Dagblad (57,4%), De Telegraaf (52,5%), De Volkskrant (33,6%), NRC (27,8%), Trouw (19,9%), Financieel Dagblad (9,1%) (Het Commissariaat voor de Media, 2020).

In totaal waren er 148 hits in de zes grootste kranten van Nederland. Dit zijn in totaal 14 hits in de eerste periode 2007-2008. In de tweede periode 2018-2019 zijn er in totaal 134 hits gevonden in de media onder de twee zoektermen ‘vrouwenquotum’ en ‘streefcijfer’. Na het verwijderen van foute nieuwsberichten door de onderzoeker, zoals duplicaten en niet relevante nieuwsberichten, zijn er van de 14 hits in de eerste periode nog 7 hits bruikbaar. De hits van de tweede periode zijn van 134 teruggebracht naar 95 nieuwsberichten. Hieronder is een overzicht van de bruikbare nieuwsberichten gepresenteerd.

Periode 2007-2008	
Naam krant	Aantal nieuwsberichten (N= 7)
Algemeen Dagblad	0
De Telegraaf	1
De Volkskrant	0
NRC	2
Trouw	0
Financieel Dagblad	4

Periode 2018-2019	
Naam krant	Aantal nieuwsberichten (N= 95)
Algemeen Dagblad	10
De Telegraaf	11
De Volkskrant	21
NRC	23
Trouw	8
Financieel Dagblad	22

Bij het selecteren van de Kamerstukken is gebruik gemaakt van de onlinedatabase voor Kamerstukken officiële bekendmakingen.nl. Alle Kamerstukken die wordt gebruikt in dit onderzoek voldoen aan de volgende geschiktheidscriteria:

- *Zoektermen*: Er zijn drie zoektermen gebruikt: 1) ‘Vrouwenquotum’, 2) ‘streefcijfer’ and ‘30%’ and ‘vrouw’, 3) ‘streefcijfer Code-Tabaksblad’.
- *Aantal woorden*: Minimaal 150 woorden
- *Type organisatie*: De Tweede Kamer
- *Documentsoort*: Handelingen, Kamervragen, Bijlages, Moties. Naast de Handelingen van de plenaire debatten worden ook de documenten die in relatie staan tot de debatten, en dus onderdeel zijn van de politieke arena, meegenomen in de selectie.

Het totaal aantal hits dat voldoet aan de geschiktheidscriteria zijn 208 Kamerstukken. In de eerste periode zijn dit 119 hits die naar voren komen bij het gebruiken van de zoektermen. In de tweede periode 2018-2019 waren dit 89 hits. De onderzoeker heeft de foute Kamerstukken verwijderd, dit betreffende duplicaten en niet relevante Kamerstukken. Hierna zijn er in de eerste periode nog 7 bruikbare Kamerstukken. En in de tweede periode zijn er nog 16 Kamerstukken bruikbaar. De reductie van het aantal bruikbare Kamerstukken is hoog, omdat er in de onlinedatabase van officiële bekendmakingen.nl. niet gezocht kan worden op de complete zoekterm. Bijvoorbeeld bij de zoekterm ‘streefcijfer Code-Tabaksblat’ komen er ook Kamerstukken met alleen de term ‘streefcijfer’ of alleen de term ‘code’ naar voren. Hierdoor waren er veel irrelevante hits die de onderzoeker er handmatig moest uitfilteren.

Hieronder is een overzicht van de gebruikte Kamerstukken weergegeven.

Periode 2007-2008	
Soort Kamerstuk	Aantal (N= 7)
Kamerbrief	2
Bijlage	1
Handelingen	3
Kamervragen	1

Periode 2018-2019	
Soort Kamerstuk	Aantal (N= 16)
Kamerbrief	4
Bijlage	6
Handelingen	5
Kamervragen	1

3.2.2. Uitvoeringsproces

De volgende stappen worden gezet om het onderzoek uit te kunnen voeren:

1. Als eerste stap is het van belang om de documenten voor de inductieve frame-analyse te verzamelen. Zowel nieuwberichten uit de media (van de zes grootste kranten van Nederland) en documenten van de Tweede Kamer (Kamerstukken) waarin de besluitvorming en debatten worden beschreven.
2. De volgende stap is het uitvoeren van de frame-analyse, waarbij de verzamelde documenten worden geanalyseerd in het programma Atlas.ti.
 - a. Starten met het open coderingen van de nieuwsberichten en Kamerstukken)
 - b. Het koppelen van de codes aan labels.
 - c. Vaststellen van de verschillende dominante frames.
3. Vervolgens wordt vastgesteld hoe vaak een frame voorkomt en worden de dominante frames vastgesteld.
4. De laatste stap is het analyseren van de data d.m.v. de literatuur in het theoretisch kader. Met de resultaten van de analyse kan de hoofdvraag van het onderzoek worden beantwoord.

3.3. Betrouwbaarheid en validiteit

In deze paragraaf wordt de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek verantwoord.

3.3.1. Betrouwbaarheid

De betrouwbaarheid van een onderzoek geeft een indicatie over de mate van consistentie van het onderzoek. Om dit te kunnen beoordelen wordt gekeken wat er is gedaan om toevallige fouten in het onderzoek te voorkomen. Daarbij wordt ook gekeken of iemand het onderzoek geheel over zou kunnen doen (Punch, 2016).

De mate van betrouwbaarheid en geldigheid van framing-analyse is al meermaals ter discussie gesteld. Een frame is immers een abstracte variabele die moeilijk te identificeren en te coderen valt in een inhoudsanalyse (Matthes & Kohring, 2008). Om deze frame-analyse betrouwbaarder te maken worden de frames opgesteld aan de hand van de frame-elementen, ofwel frame packages, die zijn vastgelegd door verschillende auteurs (Matthes & Kohring, 2008; Van Gorp, 2007). De frame-elementen bestaan onder ander een probleemdefinitie, oorzaken, gevolgen en oplossingen. Daarnaast gaat het vaststellen van de frames altijd samen met de interpretatie van de onderzoeker. Om de betrouwbaarheid van dit onderzoek te vergroten is er gebruik gemaakt van een ‘second peer reviewer’. Meerderde personen hebben bij een kleine selectie van de documenten frames gedefinieerd. Hierdoor heeft de onderzoeker de opgestelde frames beoordeeld als betrouwbaar.

Daarnaast is de betrouwbaarheid van het onderzoek verhoogd doordat er uitsluitend gebruik is gemaakt van openbare documenten. Ook zijn er geschiktheidscriteria opgesteld waardoor de gebruikte documenten eenvoudig terug te vinden zijn. Tot slot zijn de gemaakte keuzes tijdens de frame-analyse bijgehouden in een logboek. Hierdoor is de repliceerbaarheid van het onderzoek gewaarborgd (Bryman, 2016).

3.3.2. Validiteit

De validiteit van een onderzoek verwijst naar de mate van integriteit van de conclusie van het onderzoek (Punch, 2016).

De interne validiteit van een onderzoek heeft, volgens Punch (2016), te maken met de mate waarin het onderzoek vrij is van systematische fouten, en waarbij de onderzoeksconcepten daadwerkelijk worden gemeten. In dit onderzoek wordt de interne validiteit vergroot, doordat de relatie tussen de onafhankelijke en afhankelijke variabelen wordt gemeten door middel van indicatoren die in de literatuur beschreven zijn. De onafhankelijke variabelen in dit onderzoek zijn de dominante frames in de media en de politiek. De frames worden geïdentificeerd door

middel van inductieve en deductieve codes. Deze deductieve codes zijn geoperationaliseerd uit de theorie van Van Gorp (2007) en van Wolfe et. al. (2013) die beschreven zijn in het theoretisch kader. Daarnaast worden de dominante frames bepaald aan de hand van de literatuur van Dewulf en Bouwen (2012). Vervolgens wordt de verschuiving in de dominante frame meetbaar gemaakt aan de hand van de theorie van Breeman en Timmermans (2008). De afhankelijke variabelen in dit onderzoek zijn de beleidsveranderingen in het Nederlandse emancipatiebeleid. In het bijzonder het besluit voor het invoeren van het wettelijke streefcijfer in de eerste periode en het besluit voor het invoeren van het vrouwenquotum in de tweede periode. De kans dat het concept beleidsverandering zich voordoet wordt gemeten door de dimensies hoeveelheid media-aandacht en verandering in toon van die aandacht. Het concept beleidsverandering wordt geoperationaliseerd aan de hand van de ‘punctuated equilibrium’ - theorie. Die bestaat uit de twee begrippen incrementele en ingrijpende verandering.

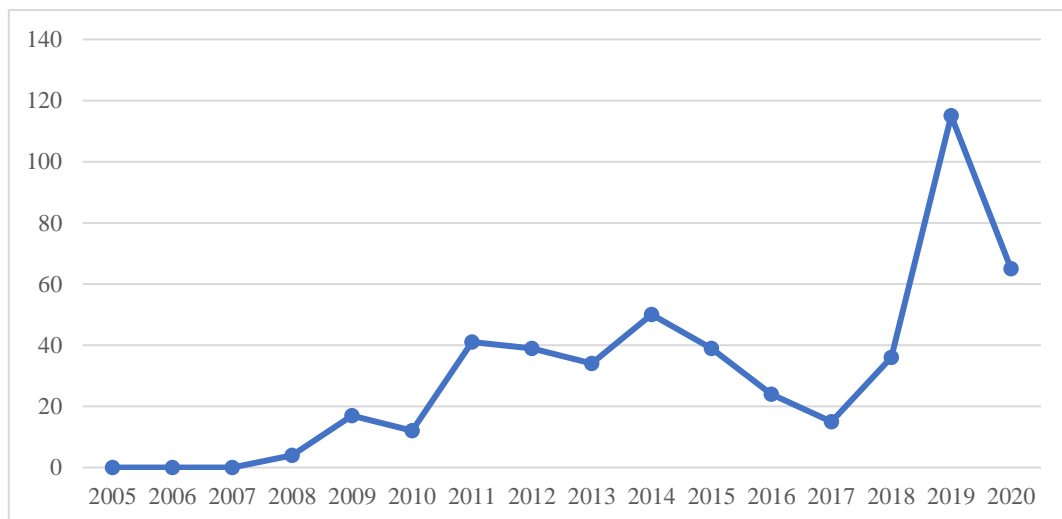
De externe validiteit heeft te maken met de mate waarin de resultaten uit het onderzoek gegeneraliseerd kunnen worden (Punch, 2016). De externe validiteit van het onderzoek wordt verminderd doordat er een specifieke casus wordt geanalyseerd in twee verschillende periodes. Hierdoor kunnen de resultaten niet gegeneraliseerd worden voor andere casussen. Wel is er sprake van theoretische generaliseerbaarheid. De studie kan namelijk wel bijdragen aan de uitbreiding van de politieke besluitvormingstheorie op het gebied van invloed van framing en re-framing op het besluitvormingsproces.

4. Casus beschrijving

In dit hoofdstuk wordt een kort beschrijving gegeven van de media-aandacht van het vrouwenquotum in de periode 2005 t/m 2020. Hierdoor wordt het inzichtelijk om de hoeveelheid aandacht het gaat in het onderzoek. Daarnaast wordt aan de hand van de theorie van Downs (1972) het verloop van de media-aandacht voor het vrouwenquotum beschreven en verklaard.

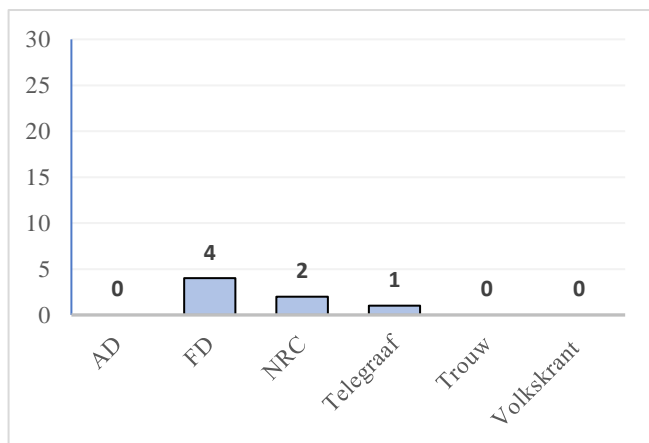
4.1. Het verloop van de media-aandacht

In de periode van 2005 t/m 2020 zijn er in totaal 491 nieuwsberichten verschenen in de zes grootste kranten van Nederland over het vrouwenquotum. In figuur 3 is het verloop van de media-aandacht weergegeven. Daarin is duidelijk te zien dat in 2005 t/m 2007 geen aandacht was voor het onderwerp. Pas vanaf 2008 is hier verandering in gekomen en zijn er 4 nieuwsberichten verschenen. Vanaf dat moment is de media-aandacht voor het vrouwenquotum bijna elk jaar licht gestegen tot er in 2014. In 2014 zijn er 50 nieuwsberichten over het vrouwenquotum gepubliceerd. Toen is de media-aandacht weer verminderd totdat er in 2017 nog maar 15 nieuwsberichten over geschreven waren. En vanaf dat moment ontstond weer een toename van media-aandacht met een piek in 2019 met maar liefst 115 nieuwsberichten in dat jaar.

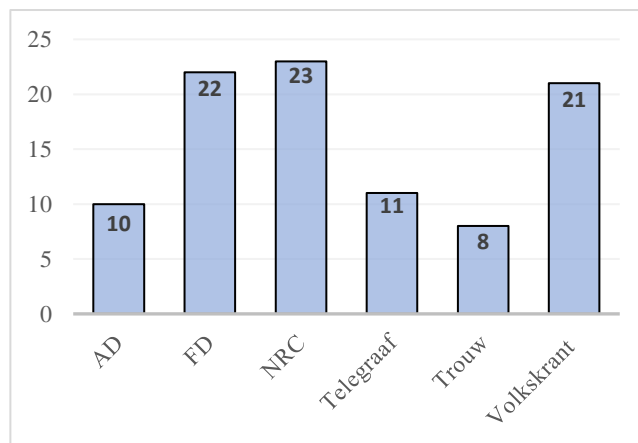

Figuur 3: Verloop nieuwsberichten over vrouwenquotum 2005-2020

In figuur 4 is weergegeven dat er zeven nieuwsberichten zijn gepubliceerd in de periode 24-04-2007 t/m 24-04-2008. In figuur 5 is te zien dat er in de periode 03-12-2018 t/m 03-12-2019 meer nieuwsberichten zijn gepubliceerd. In totaal 95 nieuwsberichten, waarvan 23 in de NRC, 22 in het Financieel Dagblad en 21 in de Volkskrant. In het Algemeen Dagblad, de Telegraaf en Trouw zijn er in dezelfde periode de helft minder nieuwsberichten verschenen.

Figuur 4: Aantal nieuwsberichten vrouwenquotum (2007-2008)

Figuur 5: Aantal nieuwsberichten vrouwenquotum (2018-2019)

4.2. Verklaring voor het verloop van de media-aandacht

Als er vanuit de theorie van Downs (1972) naar het verloop van de media-aandacht voor het vrouwenquotum wordt gekeken, kunnen de vijf fases van de ‘the issue attention cycle’ worden herkend. In 2005 tot en met 2007 is er sprake van de pre-probleemfase waarin nog nauwelijks aandacht is in de media voor een vrouwenquotum. Vanaf 2008 is er sprake van fase twee, waarbij het probleem ontdekt wordt. In de politiek komt er aandacht voor en wordt een motie aangenomen voor een streefcijfer. Echter brengt dit nog niet veel media-aandacht. In 2008 zijn namelijk maar vier nieuwsberichten verschenen voor dit onderwerp. Pas later, tussen 2010 en 2013 groeit de media-aandacht. Dit kan mogelijk te maken hebben met het feit dat het wetsvoorstel in eerste in stand niet werd opgepakt voor het kabinet. Pas nadat een amendement voor het wettelijke streefcijfers op de Wet bestuur en toezicht werd ingediend in 2009 werd het opgepakt door de regering. Daarna werd het wetsvoorstel pas in 2011 in de Eerste Kamer werd behandeld. Er was vertraging ontstaan als gevolg van de verkiezingen van 2010 en door een aantal bezwaren die de Eerste Kamer aandroeg. Pas in 2013 werd het streefcijfer ingevoerd. Hierdoor bleef er telkens aandacht voor het onderwerp. Downs (1972) noemt dit de derde fase. Hierin ontstaat het besef dat het probleem oplossen van het probleem vaak lastig is of hoge kosten heeft. In 2014 komt deze media-aandacht tot een stijging van 50 nieuwsberichten. Deze stijging is niet te verklaren aan de hand van de theorie van Downs (1972) omdat er geen sprake is in 2014 van een gebeurtenis waarop de aandacht kan worden teruggebracht. Na 2014 is een daling te zien in de media-aandacht. Downs (1972) noemt dit de vierde fase waarin de aandacht afneemt omdat de samenleving het probleem niet meer interessant vindt of omdat andere problemen belangrijker zijn. In 2017 stond het aantal nieuwsberichten op 15, dit is het laagst punt sinds 2010. Het is mogelijk dat de aandacht voor het vrouwenquotum in 2017 in de pre-

probleemfase is gekomen. Waarna de aandacht een tweede keer stijgt. Er kan gesteld worden dat de cyclus na 2017 weer opnieuw begint omdat er opnieuw veel aandacht kwam voor het vrouwenquotum. Dit heeft mogelijk te maken met de emancipatienota die in 2018 is geschreven aan de Tweede Kamer. Hierin werd geconcludeerd dat nieuwe maatregelen moesten komen, omdat het streefcijfer te weinig effect heeft. Daarna werd door de SER een onderzoek uitgevoerd en daaruit ontstond het wetsvoorstel om een vrouwenquotum in te stellen. In 2019 was een piek in de nieuwsberichten wat kan betekenen dat daar sprake was van fase twee omdat in deze fase weer meer aandacht is in de samenleving voor het vrouwenquotum. Na de piek daalt de aandacht weer.

5. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten uit de analyse gepresenteerd waarbij de opgestelde verwachtingen bevestigd of verworpen worden. Deze verwachtingen zijn gekoppeld aan de deelvragen, waardoor uiteindelijk in de conclusie de hoofdvraag beantwoord kan worden. In paragraaf 5.1. wordt beschreven welke dominante frames in de media bestaan in de eerste periode (2007-2008) en tweede periode (2018-2019). Daarbij wordt de verandering of het gelijk blijven van de dominante frame verklaard aan de hand van de theorie die beschreven is in het theoretische kader. In paragraaf 5.2. wordt ditzelfde gedaan voor de dominante frames in de politiek. In de laatste paragraaf wordt de mate van doorwerking van de dominante frames beschreven. Tot slot wordt beschrijven in hoeverre de dominante frames in de media invloed hebben gehad op het besluitvormingsproces.

5.1. Dominante frames in de media in periode 2007-2008 en 2018-2019

In deze eerste paragraaf worden resultaten beschreven van de eerste inductieve frame-analyse waarin nieuwsberichten uit de media in de twee periodes zijn geanalyseerd. In deze frame-analyse zijn drie categorieën frames geïdentificeerd. Er zijn erkennende, kritische en ontkennende frames te onderscheiden. Deze drie soorten frames komen overeen met de theorie van Wolfe et. al. (2013) die stellen dat er frames zijn die aandringen op een beleidsverandering. Er zijn frames die kritische zijn op zowel de voorgestelde beleidsverandering als op het huidige beleid. En frames die de beleidsverandering ontkennen (Wolfe et. al., 2013). Deze drie categorieën zijn weer onderverdeeld in verschillende thema's die in elke categorie overeenkomen. In totaal zijn acht thema's te onderscheiden: cultuur, discriminatie, diversiteit, effectiviteit, geschiktheid, internationaal, kansengelijkheid en overheidsingrijpen.

5.1.1. Dominante frames in media arena 2007-2008

In tabel 1 is te zien dat er in de eerste periode 7 nieuwsberichten zijn geanalyseerd. In deze nieuwsberichten zijn in totaal 13 frames herkend. Deze 13 frames zijn onderverdeeld in de acht thema frames. Deze thema's zijn gekoppeld aan een frame categorie. In totaal zijn er 4 erkennende frames, 1 kritisch frame en 8 ontkennende frames te onderscheiden. Wanneer dit in percentage wordt berekend is te zien dat de meerderheid van de frame (61,6%) in de media bestaat uit ontkennende frames. Daarna bestaat bijna een derde van de frames (30,8%) in de media uit erkennende frames. En tot slot bestaat slechts 7,7% van de frames uit kritische frames. Er is dus een duidelijke meerderheid te zien van ontkennende frames in de media in de periode 2007-2008.

Tabel 1: Frames in de media, periode 2007-2008 ⁶

Frames (24-04-2007 – 24-04-2008)	Aantal keer dat een frame voorkomt in de 7 nieuwsberichten	Procent
Erkendend	4	30,8%
Cultureel	2	
Discriminatie	0	
Diversiteit	1	
Effectiviteit	0	
Geschiktheid	0	
Internationaal	1	
Kansengelijkheid	0	
Overheidsingrijpen	0	
Kritisch	1	7,7%
Cultureel	0	
Discriminatie	0	
Diversiteit	0	
Effectiviteit	0	
Geschiktheid	0	
Internationaal	0	
Kansengelijkheid	1	
Overheidsingrijpen	0	
Ontkennend	8	61,6%
Cultureel	1	
Discriminatie	2	
Diversiteit	1	
Effectiviteit	3	
Geschiktheid	0	
Internationaal	0	
Kansengelijkheid	1	
Overheidsingrijpen	0	
Totaal	13	100%

De geïdentificeerde frames bestaan uit framing devices, de directe boodschap, en uit reasoning devices, de indirecte boodschap. De twee devices worden samen het framing package genoemd (Van Gorp, 2007). Er zijn drie dominante frames aan te wijzen in deze periode. Deze frames komen minimaal twee keer voor. Ten eerste is het erkennende cultuur frame dominant. De reasoning device van dit frame is: “*Het quotum is een zetje in de goede richting*”. De oplossing die dit frame geeft is het invoeren van een vrouwenquotum in combinatie met andere maatregelen om de culturele patronen te doorbreken, zoals deeltijd werk en de loonkloof tussen mannen en vrouwen. Ten tweede is het frame dominant dat discriminatie ontkennend is. In dit frame wordt het probleem beschreven dat mannen worden gediscrimineerd door een vrouwenquotum. Mannen krijgen hierdoor een kleinere kans. Het vrouwenquotum moet

⁶ Deze tabel komt mogelijk arbitraire over maar hiervoor is gekozen vanwege de systematiek in dit onderzoek.

volgens dit frame niet worden ingevoerd, omdat het averechts werkt. Het framing devices die hierbij wordt benoemd is: '*Vrouwenquotum is onzinnig*'. Ten derde komt het ontkennend effectiviteit frame vaak voor. Het framing device wat in dit frame wordt gebruik is: '*straffen helpt niet om de diversiteit te verbeteren*'. Het probleem wat in de frame wordt geschetst is dat het instrument vrouwenquotum niet effectief genoeg is, omdat het juist de regeldruk verhoogt en de intrinsieke motivatie niet veranderd van bedrijven.

Een overzicht van alle frame uit de periode 2007-2008 is te vinden in bijlage 1.

5.1.2. Dominante frames in media arena 2018-2019

In tabel 2 is te zien dat er 95 nieuwsberichten zijn geanalyseerd in de periode 2018-2019. In deze tweede periode zijn in totaal dan ook 237 frames herkend. Dit aantal ligt significant hoger dan in de eerste periode. Dit kan verklaard worden doordat er in de tweede periode meer nieuwsberichten te vinden zijn dan in de eerste periode. Deze 237 frames zijn gekoppeld aan de acht thema's. En deze thema's zijn weer gekoppeld aan categorieën: erkennend, kritisch en ontkennend. In totaal zijn er 141 erkennende frames en dit is ongeveer 60% van het totaal aantal frames uit de media. Daarnaast zijn er 31 kritische frames en dit is ongeveer 17% van het totaal. En tot slot zijn er 55 ontkennende frames geïdentificeerd. Dit is net iets minder dan een kwart (23,2%) van de totale frames in de media. Er is dus een duidelijke meerderheid te zien in erkennende frames in de media in de periode 2018-2019.

Tabel 2: Frames in de media, periode 2018-2019

Frames (03-12-2018 – 03-12-2019)	Aantal keer dat een frame voorkomt in de 95 nieuwsberichten	Procent
Erkennend	141	59,5%
Cultureel	15	
Discriminatie	16	
Diversiteit	18	
Effectiviteit	29	
Geschiktheid	13	
Internationaal	11	
Kansengelijkheid	12	
Overheidsingrijpen	27	
Kritisch	41	17,3%
Cultuur	0	
Discriminatie	1	
Diversiteit	9	
Effectiviteit	16	
Geschiktheid	4	
Internationaal	2	
Kansengelijkheid	7	
Overheidsingrijpen	2	
Ontkennend	55	23,2%
Cultuur	7	
Discriminatie	6	
Diversiteit	3	
Effectiviteit	8	
Geschiktheid	9	
Internationaal	2	
Kansenongelijkheid	11	
Overheidsingrijpen	9	
Totaal	237	100%

Er zijn zes dominante frames aan te wijzen in periode 2018-2019. De frames worden dominant genoemd wanneer ze minimaal 15 keer voorkomen in de nieuwsberichten. Ten eerste is het erkennend cultuur frame dominant. De framing device die hierbij wordt genoemd is: *‘Het quotum is een zetje in de goede richting’*. Er wordt gesteld dat het aandeel vrouwen te langzaam stijgt door de culturele patronen in de samenleving. Zo werken veel vrouwen bijvoorbeeld deeltijd en zorgen vaker voor de kinderen. De oplossing is tweezijdig volgens dit frame. Ten eerste het invoeren van het vrouwenquotum. Ten tweede het invoeren van maatregelen die dit cultuurpatroon kunnen doorbreken. Ditzelfde frame was ook dominant in de periode 2007-2008. Ten tweede komt het erkennend discriminatie frame vaak voor. In dit frame worden verschillende metaforen gebruikt. *‘Sla de apenrots plat met een quotum’* en *‘Het doorbreken van het old-boys netwerk’*. Het reasoning device wat hierbij wordt genoemd is dat vrouwen worden gediscrimineerd, doordat mannen de topfuncties domineren. Dit komt volgens dit frame

door het kloonedrag wat mensen vertonen. Door een vrouwenquotum kan dit worden opgelost. Ten derde is het frame dominant dat diversiteit erkennend is. Het probleem wat dit frame beschrijft is dat eenzijdige teams minder goed samenwerken en slechter zijn in besluitvorming dan diverse teams. Volgens dit frame is een vrouwenquotum een goed instrument om de diversiteit te verhogen. Een gevolg dat wordt besproken is dat mensen ook graag in diverse teams werken, waardoor diverse teams steeds meer divers worden. Dit wordt de *'diversiteitsparadox'* genoemd. Ten vierde komt het erkennend effectiviteit frame vaker voor. De directe boodschap die in dit frame wordt benoemd is: *'Wie niet wil horen, moet maar voelen'*. Deze slagzin verwijst naar het probleem dat bedrijven zich niet houden aan het streefcijfer van 30%. Daarom moet er volgens het frame een vrouwenquotum worden ingesteld met zwaardere sancties. Ten vijfde is het erkennend overheidsingrijpen frame dominant. In dit frame wordt het vrouwenquotum *'een paardenmiddel'* genoemd. Dit frame stelt dat de markt faalt om de diversiteit te verbeteren. Volgens dit frame is overheidsingrijpen hierdoor gerechtvaardigd. Daarnaast is volgens dit frame ook draagvlak onder bedrijven nodig dat de overheid ingrijpt door een vrouwenquotum voor de Raden van Commissarissen in te stellen. Ten zesde komt het kritische effectiviteit frame vaak voor. De framing device die hierbij wordt genoemd is: *'Vrouwenquotum gaat niet ver genoeg'*. In dit frame wordt beschreven dat een vrouwenquotum voor alleen de Raden van Commissarissen bij beursgenoteerde bedrijven mogelijk niet effectief genoeg is. Dit omdat andere onderdelen van bedrijven en andere sectoren niet worden meegenomen in het quotum. Daarom moet volgens dit frame meer gedaan worden. Een overzicht van alle frame in de periode 2018-2019 is te vinden in bijlage 2.

5.1.3. Verklaring voor frameverschuiving in de media

In de media arena is tussen de eerste periode en de tweede periode duidelijk een verschil te zien in het aantal frames. In de eerste periode waren dit er aanzienlijk minder dan in de tweede periode. Dit verschil is te verklaren door de media-aandacht die beschreven is in hoofdstuk 4. Hierin is te zien dat in de eerste periode ook aanzienlijk minder nieuwsberichten zijn gepubliceerd dan in de tweede periode. Dit betekent dat er in de eerste periode minder aandacht was voor het emancipatiebeleid in de media arena, dan in de tweede periode.

In de beschrijvingen is te zien dat in periode 2007-2008 het ontkennende frame het meest aanwezig was, namelijk 61,6%. In de periode 2018-2019 is te zien dat het erkennende frame het meest dominant was, namelijk 59,5%. Er kan gesteld worden dat een duidelijke verschuiving van dominante frames te zien is tussen de eerste en de tweede periode.

De frameverschuiving kan verklaard worden aan de hand van de theorie van Baumgartner en Jones (2009). Meer aandacht voor een issue zorgt ervoor dat een issue een nieuwe definitie kan krijgen of vanuit een ander perspectief wordt bekeken. De theorie van Breeman en Timmermans (2008) verklaart ditzelfde mechanisme. Zij stellen dat wanneer er veel interactie is in de media arena over een policy image, er een verandering in frames kan ontstaan. In de observatie is duidelijk te zien dat er in de tweede periode meer interactie is wat mogelijk heeft geleid tot de frameverandering. Door deze toename in aandacht zijn er mogelijk meer actoren betrokken geraakt. Maar in dit onderzoek is geen stakeholderanalyse gedaan om dit vast te kunnen stellen. Uit de observatie komt ook naar voren dat er maar liefst 14 nieuwe frames zijn bijgekomen in de tweede periode. De bestaande frames uit de eerste periode zijn over de tijd gelijk gebleven. Er is dus sprake van frameverschuiving maar niet van re-framing.

De eerste verwachting die is gesteld is: *‘Bij een toenemende hoeveelheid interactie over beleidsdenkbeelden (policy image) in de media (policy venue) t.a.v. het emancipatiebeleid, doet zich een frameverschuiving voor in de dominante frames tussen periode 2007-2008 en periode 2018-2019’*. Deze verwachting kan bevestigd worden, omdat in periode 2018-2019 aanzienlijk meer interactie was in de media arena, ten opzichte van 2007-2008. Ook is te zien dat er sprake is van frameverschuiving tussen de twee periodes, omdat in de eerste periode het ontkennende frame dominant was en in de tweede periode het erkennende frame.

Daarnaast heeft de wisseling in dominante frames in de media, volgens Baumgartner en Jones (2009), ook te maken met de waarden en gewoontes van de journalisten. Zij beschrijven dat journalisten een ingewikkeld onderwerp juist eenvoudig willen beschrijven waardoor maar één aspect wordt belicht. Hierdoor ontstaat er in een nieuwsbericht een bepaalde toon, wat op een later moment weer kan veranderen. Deze verandering in toon is ook te zien in de observatie.

De derde verwachting die is geformuleerd is: *‘Als de hoeveelheid media-aandacht toeneemt en de toon in de media sterk veranderd, is de kans groot dat er een beleidsverandering plaatsvindt’*. Deze verwachting kan worden bevestigd, omdat ten eerste is aangetoond dat de media-aandacht in de periode 2018-2019 is toegenomen. Ten tweede kan vastgesteld worden dat in de tweede periode de toon sterk is veranderd in de media, omdat het ontkennende frames is omgeslagen in een erkennend frame. En tot slot heeft er daadwerkelijk een beleidsverandering plaatsgevonden, namelijk het besluit om een vrouwenquotum in te voeren.

5.2. Dominante frames in de politiek in periode 2007-2008 en 2018-2019

In deze tweede paragraaf worden de resultaten beschreven van de tweede inductieve frame-analyse waarin Kamerstukken van de Tweede Kamer in de twee periodes zijn geanalyseerd. De geïdentificeerde frames zijn, net als bij de eerste periode, onderverdeeld in drie categorieën: erkennende, kritische en ontkennende frame. Deze zijn weer onderverdeeld in acht thema's.

5.2.1. Dominante frames in politieke arena 2007-2008

In tabel 3 is te zien dat er zes relevante Kamerstukken van Tweede Kamer zijn geanalyseerd in de periode 2007-2008. In totaal zijn er 32 frames geïdentificeerd in deze periode. Dit zijn 11 erkennende frame en dat is ongeveer 35% van het totaal aantal frames in de politiek. Daarnaast zijn er 4 kritische frames te herkennen wat neerkomt op 12,5% van het totaal. Tot slot zijn er 17 ontkennend frame naar voren gekomen wat staat voor 53,1% van het totaal aantal frames.

Tabel 3: Frames in de politiek, periode 2007-2008 ⁷

Frames (24-04-2007 – 24-04-2008)	Aantal keer dat een frame voorkomt in de 6 Kamerstukken	Procent
Erkennend	11	34,4%
Cultuur	1	
Discriminatie	2	
Diversiteit	0	
Effectiviteit	2	
Geschiktheid	1	
Internationaal	2	
Kanselijkheid	3	
Overheidsingrijpen	0	
Kritisch	4	12,5%
Cultureel	0	
Discriminatie	0	
Diversiteit	1	
Effectiviteit	2	
Geschiktheid	0	
Internationaal	0	
Kanselijkheid	0	
Overheidsingrijpen	1	
Ontkennend	17	53,1%
Cultureel	2	
Discriminatie	2	
Diversiteit	6	
Effectiviteit	1	
Geschiktheid	1	
Internationaal	1	
Kanselijkheid	1	
Overheidsingrijpen	3	
Totaal	32	100%

⁷ Deze tabel komt mogelijk arbitraire over maar hiervoor is gekozen vanwege de systematiek in dit onderzoek.

In deze periode zijn drie dominante frames aan te wijzen. De frames worden dominant genoemd wanneer ze minimaal drie keer voorkomen in de Kamerstukken. Ten eerste is het frame dominant dat kansengelijkheid erkend. Het probleem wat dit frame schetst is dat er zonder een vrouwenquotum geen gelijke rechten, kansen en sociale verantwoordelijkheden zijn voor mannen en vrouwen. Om dit op te lossen moet er gezorgd worden voor een evenredig vertegenwoordiging in besluitvormende posities door een vrouwenquotum in te voeren. Ten tweede komt het ontkennend diversiteit frame vaak voor. Een metafoor die in het frame naar voren komt is: *'Je bent een rund als je je bedrijf zonder vrouwen runt'*. Het probleem dat wordt beschreven is dat een eenzijdig team minder goed samenwerkt dan een divers team. Dit is volgens dit frame een goede onderbouwing om diversiteit onder de aandacht te brengen bij bedrijven. Echter, hoeft dit probleem volgens het frame niet te worden opgelost met een vrouwenquotum. Ten derde is het ontkennende overheidsingrijpen frame dominant. Dit frame stelde dat een vrouwenquotum de keuzevrijheid van bedrijven beperkt bij het samenstellen van hun Raad van Commissarissen. Dit kan volgens die frame invloed hebben op de winst van de bedrijven. Als oplossing noemt dit frame het samen vaststellen van een streefcijfer.

Een overzicht van alle frame in de periode 2007-2008 is te vinden in bijlage 3.

5.2.2. Dominante frames in politieke arena 2018-2019

In tabel 4 zijn de frames in de politieke arena in de periode 2018-2019 weergegeven. In totaal zijn 16 Kamerstukken geanalyseerd, waarin 57 frames zijn herkend. In deze tweede periode zijn er 38 erkennende frame geïdentificeerd, dit is 66,7% van het totale aantal frame. Daarnaast zijn er 6 kritische frame te onderscheiden wat gelijk staat aan ongeveer 10% van de frames in de Kamerstukken. Tot slot is bijna een kwart van het totaal aantal frames ontkennende van aard, dit zijn 13 frames.

Tabel 4: Frames in de politiek, periode 2018-2019

Frames (03-12-2018 – 03-12-2019)	Aantal keer dat een frame voorkomt in de 16 Kamerstukken	Procent
Erkennend	38	66,7%
Cultuur	4	
Discriminatie	3	
Diversiteit	2	
Effectiviteit	15	
Geschiktheid	3	
Internationaal	1	
Kansengelijkheid	6	
Overheidsingrijpen	4	
Kritisch	6	10,5%
Cultuur	1	
Discriminatie	0	
Diversiteit	1	
Effectiviteit	2	
Geschiktheid	1	
Internationaal	1	
Kansengelijkheid	0	
Overheidsingrijpen	0	
Ontkennend	13	22,8%
Cultuur	0	
Discriminatie	3	
Diversiteit	1	
Effectiviteit	2	
Geschiktheid	1	
Internationaal	1	
Kansenongelijkheid	3	
Overheidsingrijpen	2	
Totaal	57	100%

In deze periode zijn acht dominante frames aan te wijzen. De frames worden dominant genoemd wanneer ze minimaal drie keer voorkomen in de nieuwsberichten. Ten eerste is het erkennende cultuur frame dominant. Dit frame beschrijft dat het aandeel vrouwen aan de top te langzaam stijgt door de culturele patronen. Ten tweede komt het erkennende discriminatie frame vaak naar voren. De directe boodschap hierbij is: *'Het doorbreken van het old-boys netwerk'*. De indirecte boodschap is dat vrouwen zonder een vrouwenquotum wordt gediscrimineerd door mannen die de top domineren. Ten derde is het erkennende effectiviteit frame dominante in de periode 2018-2019. Dit frame beschrijft dat het aandeel vrouwen te langzaam stijgt, waardoor er over 20 jaar pas een evenredige verdeling is. Het vrouwenquotum zorgt ervoor dat er een snelle toename komt en de kansengelijkheid snel verbetert. Ten vierde komt het erkennend geschiktheid frame vaak voor. Het probleem dan wordt geschetst is dat het potentieel van vrouwen wordt onderbenut. Volgens het frame moet er niet gekeken worden naar de beste

kandidaat, maar naar de meest geschikte kandidaten. Uit deze kandidaten dient degene gekozen te worden voor degene die het meeste bijdraagt aan de diversiteit. Volgens het frame helpt het invoeren van een vrouwenquotum hierbij. Ten vijfde is het frame dominant dat zegt dat er zonder vrouwenquotum geen kansengelijkheid is voor vrouwen. Er moet een vrouwenquotum worden ingevoerd om een evenredige vertegenwoordiging te bewerkstelligen. Ten zesde is het erkennende overheidsingrijpen frame dominant. Een metafoor die hierbij wordt genoemd is: *'Een vrouwenquotum als paardenmiddel'*. De indirecte boodschap is dat bedrijven zich niet aan het streefcijfer houden, waardoor overheidsingrijpen legitiem is om een gelijk speelveld te creëren. Ten zevende komt het ontkennend discriminatie frame drie keer voor. Dit frame stelt dat het vrouwenquotum *'onzinnig'* is. Dit omdat het quotum averechts werkt en mannen discrimineert. Ten slotte is het frame dat kansengelijkheid ontkennend dominant. Ze stellen dat er door een vrouwenquotum juist kansongelijkheid wordt gecreëerd en stellen dat een quotum dus niet moet worden ingevoerd.

Een overzicht van alle frame in de periode 2018-2019 is te vinden in bijlage 4.

5.2.3. Verklaring voor frameverschuiving in de politiek

Uit de frame-analyse komt naar voren dat er in de tweede periode meer frames zijn te onderscheiden dan in de eerste periode. In de eerste periode waren dit 32 frames, tegenover 57 frames in de tweede periode. Er is dus te zien dat er een verschil is in de hoeveelheid aandacht in de politiek arena voor het emancipatiebeleid. In de voorgaande beschrijving is ook te zien dat er ook hier, net als bij het analyseren van de nieuwsberichten drie soorten frames zijn te onderscheiden in de Kamerstukken van de Tweede Kamer. Dit zijn de erkennende, kritische en ontkennende frames. Deze soorten frames komt overeen met de theorie van Wolfe et. al. (2013).

In de eerste periode is het ontkennende frame met 53,1% het meest dominant. In de tweede periode 2018-2019 is juist te zien dat het erkennende frame het meest dominant is met 66,7%. Op basis hiervan kan gesteld worden dat in de politiek het soort frame in de loop van de tijd duidelijk is veranderd. Het ontkennende frame wat in de eerste periode dominant was is omgeslagen naar een erkennend frame in de tweede periode.

Deze frameverschuiving kan ook verklaard worden door het mechanisme wat Breeman en Timmermans (2008) in hun onderzoek beschrijven. Wanneer er veel interactie is in de politieke arena over een beleidsbeeld, kan er een verschuiving in frames ontstaan. De reden hiervan is dat door interactie inbedding van een frame kan ontstaan (Breeman en Timmermans, 2008). In de observatie is duidelijk te zien dat in de tweede periode de hoeveelheid interactie is

verdubbeld in de politiek arena. Door deze toename aan interactie heeft een frameverschuiving plaatsgevonden. In de politiek arena is er minder, dan in de media arena, sprake van nieuwe frames. Er zijn namelijk in de tweede periode 3 nieuwe frames bijgekomen. Wel is hierbij ook te zien dat de bestaande frames uit de eerste periode over de tijd gelijk zijn gebleven. Dus er is sprake van frameverschuiving maar niet van re-framing van de bestaande frames. Het ontstaan van nieuwe frames kan duiden op het betrokken raken van nieuwe actoren. Echter is er geen stakeholderanalyse uitgevoerd.

De tweede verwachting die is gesteld is: *‘Bij een toenemende hoeveelheid interactie over beleidsdenkbeelden (policy image) in de politiek (policy venue) t.a.v. het emancipatiebeleid, doet zich een verschuiving voor in de dominante frames tussen periode 2007-2008 en periode 2018-2019’*. Deze tweede verwachting kan bevestigd worden, omdat in de politiek, net als in de media, in de tweede periode meer interactie was dan in de eerste periode. Daarbij is er ook sprake van een duidelijke frameverschuiving, omdat het dominante frame in de eerste periode het ontkennende frames was. In de tweede periode was het dominante frame veranderd in het erkennende frame.

De verandering van de toon van de dominante frames kunnen, volgens Baumgartner en Jones (2009), zorgen voor mobilisatie van actoren. Dit kan leiden tot nieuwe definities of nieuwe perspectieven op een issue, waardoor een beleidsverandering kan plaatsvinden. In de observatie is te zien dat in de eerste periode een minderheid van politieke partijen voor het invoeren van een vrouwenquotum waren. De politieke partijen PvdA en de GroenLinks spraken bij het debat uit dat zij voor een vrouwenquotum zijn. De andere partijen, een meerderheid, was tegen een vrouwenquotum, en wilde graag een streefcijfers instellen. In de periode 2018-2019 zijn een aantal politieke partijen verandert van standpunt. De eerste partij die veranderde van standpunt was de D66, waarna ook het CDA volgde. Er was in de politiek dus geen sprake van nieuwe deelnemers aan het debat, maar van partijen die veranderde van standpunt. Hierdoor konden nieuwe allianties ontstaan waardoor er een meerderheid ontstond in de Tweede Kamer om de beleidsverandering door te voeren.

De vierde verwachting is: *‘Als de hoeveelheid politieke-aandacht hoog is en de toon in de politiek sterk veranderd, is de kans groot dat er een beleidsverandering plaatsvindt’*. Deze verwachting kan worden bevestigd, omdat de hoeveelheid media-aandacht in de tweede periode aanzienlijk is toegenomen en er sprake was van sterke verandering in toon, zoals hierboven beschreven. Daarnaast heeft er ook daadwerkelijk een beleidsverandering plaatsgevonden.

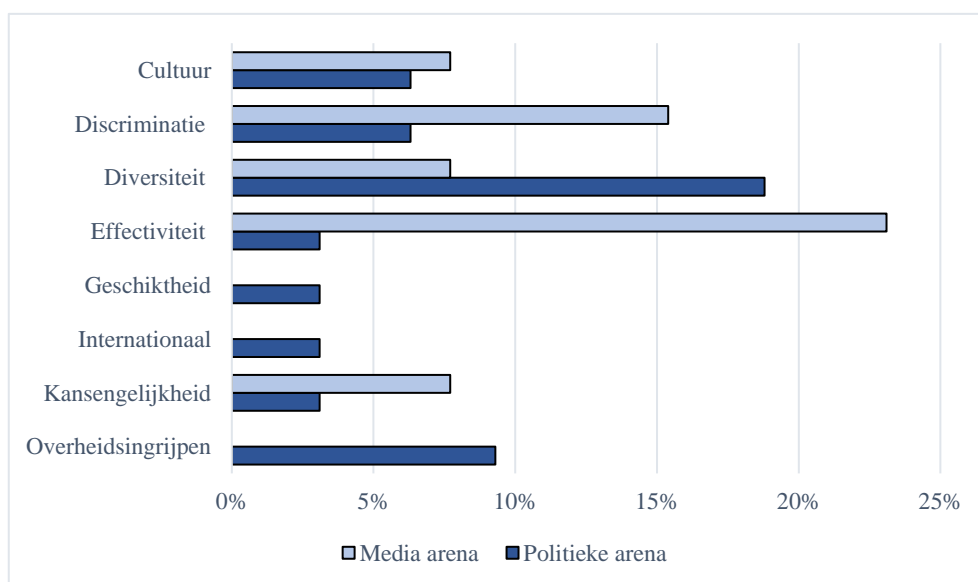
5.3. Doorwerking dominante frames in media arena en politieke arena

In deze laatste paragraaf wordt beschreven wat de doorwerking kan zijn van de dominante frames van de media arena naar de politieke arena. En welke invloed de verandering van de dominante frames hebben op het besluitvormingsproces.

5.3.1. Doorwerking dominante frames 2007-2008

Om te beginnen wordt gekeken naar de doorwerking van de drie categorieën frames. In de eerste periode zijn in de media de ontkennende frames het dominantste (61,6%). Ook in de politiek is te zien dat de ontkennende frames in de eerste periode het dominantste (53,1%) zijn. Daarbij is ook te zien dat het percentage ontkennende frames in de politiek lager is dan in de media. Dit kan verklaard worden vanwege het feit dat de media vaak de voorkeur heeft voor conflicten en competitie, waardoor deze aspecten vaker naar voren komen (Baumgartner & Jones, 2009). Bij het zien van deze resultaten is het aannemelijk dat er een doorwerking van dominante frames bestaat tussen de media arena en de politieke arena.

In figuur 6 is specifiek ingezoomd op de thema's die onder de twee dominantste ontkennende frames zijn geïdentificeerd. In onderstaande figuur is weergegeven hoe vaak een thema voorkomt in percentages, omdat hierdoor de verhouding tussen de twee arena's goed te zien zijn. Wanneer er alleen naar aantallen wordt gekeken kan dit een vertekend beeld geven.

Figuur 6: Ontkennende frames per thema (2007-2008)

Wanneer wordt gekeken naar de doorwerking van de frames op thema niveau in periode 2007-2008 is te zien dat de hoeveelheid thema's niet met elkaar overeenkomen. Zo komen bijvoorbeeld alle thema frames voor in de politieke arena, maar niet in de media arena. Daarnaast zijn er in de media meer ontkennende effectiviteit frame herkend dan in de politiek. In de politiek zijn juist weer meer ontkennende diversiteit frame geïdentificeerd. Op de verschillende thema frames zijn juist verschillen te zien en daarom is er geen sprake van doorwerking op dit specifiekere niveau. Dit kan worden verklaard door de theorie van Breeman en Timmermans (2008). Het verschilt volgens hen welke actoren toegang hebben tot de arena en daardoor ook op welke elementen van een probleem de aandacht wordt gelegd (Breeman & Timmermans, 2008).

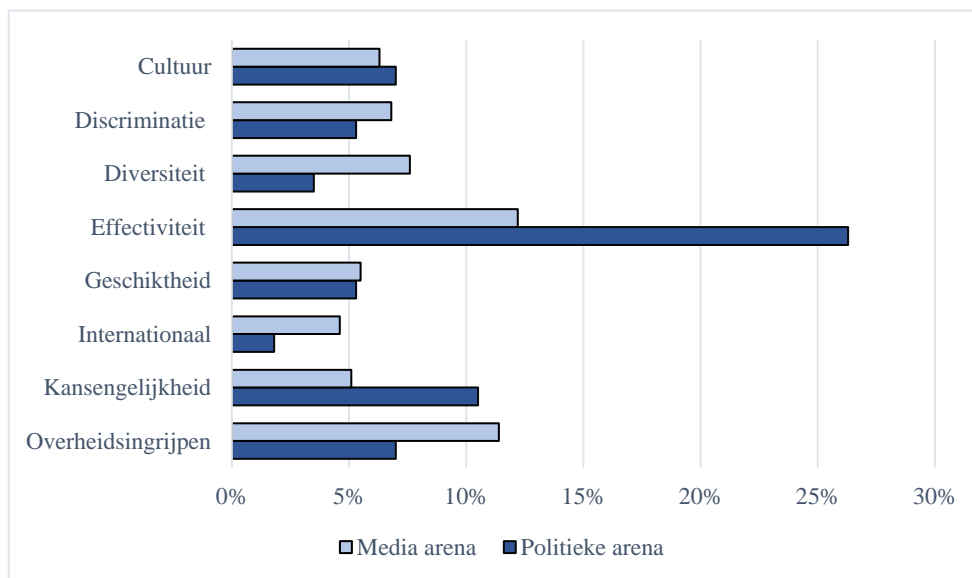
5.3.2. Doorwerking dominante frames 2018-2019

In de tweede periode 2018-2019 is er zowel in de media als in de politiek een dominant frame te herkennen. In de media is het erkennende frame dominant met 59,5%. In de politiek is eveneens het erkennende frame dominant met 66,7%. In de politiek zijn er dus meer erkennende frame geïdentificeerd dan in de media. Dit is mogelijk weer te verklaren, doordat de media vaker de voorkeur heeft voor conflicten waardoor ze minder negatieve aspecten belichten (Baumgartner & Jones, 2009). Er zijn dan ook meer kritische en ontkennende frames herkend in de media dan in de politiek in deze periode. Bij het zien van deze resultaten is het aannemelijk dat er een doorwerking van dominante frames bestaat tussen de media arena en de politieke arena.

In figuur 7 is ingezoomd op de thema frames van de twee dominante erkennende frames in de periode 2018-2019. Hierin is weergegeven hoe vaak een thema voorkomt in percentages, omdat hierdoor de verhouding tussen de twee arena's goed te zien zijn. Wanneer er alleen naar aantallen wordt gekeken schetst dit een vertekend beeld. Want in totaal zijn er in de media aanzienlijk meer, in totaal 95, nieuwsberichten verschenen tegenover 16 Kamerstukken.

Als specifiek wordt gekeken naar de doorwerking van de frames op thema niveau in periode 2018-2019 is te zien dat het percentage niet met elkaar overeenkomen. Er is wel te zien dat de thema's allemaal in zowel de media arena als de politieke arena voorkomen. Daarnaast liggen de percentages redelijk dichtbij elkaar, met enkele uitschieters ertussen. Zo is te zien dat in de media het erkennende effectiviteit frame het dominantste (12,2%) is. Dit frame is ook het dominante (26%) in de politiek. Daarnaast zijn ook het erkennende cultuur, discriminatie, en

geschiktheid frame bijna gelijk. Bij de andere thema's ligt de percentages verder uit elkaar. Bij sommige frames kan er sprake zijn van doorwerking op dit specifiekere niveau.

Figuur 7: Erkennende frames per thema (2018-2019)

5.3.3. Verklaring invloed van dominante frames op soort beleidsveranderingen

In beide periodes is een doorwerking te zien op de algemenere frame categorieën. In de eerste periode is deze doorwerking terug te zien in het ontkennende frame en in de tweede periode is de doorwerking te zien in het erkennende frame. Op een meer specifiek niveau, namelijk bij de thema frames is sprake van een minimale doorwerking. In de eerste periode is namelijk geen doorwerking te zien op de thema frames. In de tweede periode is er op sommige thema frames een doorwerking te herkennen. Dit is alleen zo bij de thema frames: cultuur, discriminatie en geschiktheid. In beide arena's zijn de thema evenveel aanwezig. Bij de andere thema frames is geen doorwerking te herkennen. Dit kan ook verklaard worden door de theorie van Breeman en Timmermans (2008). Binnen een arena worden visies, problemen en oplossingen over een onderwerp geformuleerd door verschillende actoren. Hierdoor kunnen de op verschillende elementen de aandacht worden gelegd (Breeman & Timmermans, 2008).

In de literatuur wordt een onderscheid gemaakt tussen incrementele en ingrijpende beleidsveranderingen. In de theorie is er bij een incrementele verandering sprake van succesvolle re-framing in de context van het issue. In de observatie komt naar voren dat de toon en de hoeveelheid aandacht t.a.v. het emancipatiebeleid sterk is veranderd. Bij het inzoomen op de specifieke frames komt ook duidelijk naar voren dat de frames zelf door de tijd nauwelijks

zijn veranderd maar dat er nieuwe frames in de arena's zijn ontstaan. Dit betekent dat er geen sprake is van re-framing maar juist van nieuwe frames. Het ontbreken van re-framing van de bestaande frames duidt erop dat er geen sprake is van een incrementele beleidsverandering.

De vijfde verwachting in dit onderzoek is: *'Er heeft een incrementele beleidsverandering in het emancipatiebeleid plaatsgevonden, doordat de dominante frame in de media over gendergelijkheid in 2007-2008 geleidelijk aan zijn veranderd ten opzichte van de dominante frame in 2008-2019 doordat er steeds kleine veranderingen in de context zijn doorgevoerd'*.

Deze verwachting kan verworpen worden, omdat er bij deze beleidsverandering geen sprake is geweest van het doorvoeren van kleine veranderingen in de context, oftewel re-framing. Er is bij deze besluitverandering juist sprake van het ontstaan van geheel nieuwe frames.

Een tweede beleidsverandering die in de literatuur wordt beschreven is een ingrijpende beleidsverandering. Deze beleidsverandering wordt gekenmerkt 'issue definition' en 'issue perception'. Wanneer er sprake is van één, of beide, bovenstaande aspecten kan een 'window of opportunity' ontstaan, waardoor de beleidsverandering kan plaatsvinden. In de observatie komt naar voren dat er sprake is van zowel 'issue (re)definition' als 'issue perception'. Er is sprake van 'issue definition', omdat de bestaande frame gelijk zijn gebleven en er in de tijd nieuwe frame zijn ontstaan. Dit kan erop duiden dat er nieuwe informatie is verworven over het vrouwenquotum. Bijvoorbeeld door rapporten die in de tweede periode zijn gepubliceerd. Daarnaast is er ook sprake is van 'issue perception', omdat in de tweede periode een grote hoeveelheid aandacht is ontstaan voor het vrouwenquotum. Waardoor nieuwe perspectieven hebben geleid tot nieuwe standpunten van actoren, waardoor nieuwe allianties gesloten konden worden. De 'issue perception' is duidelijk te zien in de politieke arena, omdat daar verschillende politieke partijen, als de D66, CDA en SP, zijn veranderd van standpunt. Er is in deze arena geen sprake van veel nieuwe actoren maar juist van nieuwe perspectieven op een issue waardoor nieuwe aliënaties konden ontstaan. Dit heeft ervoor gezorgd dat een zogenoemde 'window of opportunity' kon ontstaan.

De zesde verwachting in dit onderzoek is: *'Er heeft een ingrijpende beleidsverandering in het emancipatiebeleid plaatsgevonden, doordat de dominante frame in de media over gendergelijkheid in 2007-2008 opeens zijn veranderd ten opzichte van de dominante frame in 2008-2019 door 'issue definition' en/of 'issue perception'*'. Deze verwachting kan bevestigd worden, omdat er, zoals hierboven uitgelegd sprake is van 'issue definition' en 'issue perception' waardoor er een 'window of opportunity' kon ontstaan.

6. Conclusie

In dit afsluitende hoofdstuk wordt de conclusie beschreven. In de conclusie wordt eerst een samenvatting gegeven van het onderzoek. Daarna worden de deelvragen beantwoord, waarna de beantwoording van de onderzoeksvragen volgt. In de discussie wordt de maatschappelijke en wetenschappelijke bijdrage van het onderzoek benoemd. Daarnaast worden de beperkingen en implicatie besproken. Tot slot volgen er aanbevelingen voor vervolgonderzoek.

6.1. Beantwoording onderzoeksvraag

In 2019 is door de Tweede Kamer een motie aangenomen om een vrouwenquotum in te voeren voor de Raden van Commissarissen van beursgenoteerde bedrijven in Nederland. Een vrouwenquotum is al jaren en onderwerp van gesprek, zowel in de media als de politiek. Het doel van dit onderzoek is om te verklaren in welke mate de dominante frames in de media over het emancipatiebeleid, invloed hebben gehad op het besluitvormingsproces over het vrouwenquotum in de periodes van 2007-2008 en 2018-2019. Om dit te kunnen verklaren is er een inductieve frame-analyse uitgevoerd in de media en de politieke arena. De nieuwsberichten van de zes grootste kranten en de Kamerstukken van de Tweede Kamer zijn in deze twee periodes geanalyseerd. Uit de frame-analyse zijn verschillende dominante frames geïdentificeerd, waarna vastgesteld is dat de dominante frames in de media doorwerken in de politiek. Tot slot is beschreven dat de media door middel van dominante frames invloed kan uitoefenen op het besluitvormingsproces en de soort beleidsverandering.

Hieronder worden eerst de deelvragen beantwoord, waarna tot slot de centrale onderzoeksvraag zal worden beantwoord.

Deelvraag 1: Hoe ziet het emancipatiebeleid t.a.v. het vrouwenquotum er in de periode 2008 t/m 2019 uit?

In 2007 is er een motie in de Tweede Kamer ingediend om een streefcijfer van 30% in te stellen in de code-Tabaksblat, waardoor bedrijven gestimuleerd zouden worden om minstens 30% man en vrouw in hun Raden van Bestuur en Commissarissen aan te stellen. Tien jaar later werd door minister Van Engelshoven vastgesteld dat bedrijven zich niet houden aan het streefcijfer houden. Daarom heeft zij advies gevraagd aan het SER over diversiteit aan de top. In 2019 is dit rapport gepresenteerd aan de Tweede Kamer, waarmee draagvlak is ontstaan bij de meerderheid om het advies van de SER, waaronder een vrouwenquotum, aan te nemen.

Deelvraag 2: Wat is het verloop van de media-aandacht voor het emancipatiebeleid t.a.v. het vrouwenquotum de afgelopen decennia?

In de periode 2005 t/m 2020 zijn er in totaal 491 nieuwsberichten verschenen in de zes grootste kranten van Nederland over het vrouwenquotum. Vanaf 2007 ontstond er aandacht voor het vrouwenquotum. Vanaf dat moment is de media-aandacht voor het vrouwenquotum elk jaar licht gestegen tot in 2014, waarna de aandacht weer even daalde. In 2019 is er een grote piek in de media-aandacht te zien. Als er vanuit de theorie van Downs (1972) naar het verloop van de media-aandacht voor het vrouwenquotum wordt gekeken, worden de vijf fases van de ‘the issue attention cycle’ herkend.

Deelvraag 3: Welke dominante frames zijn er in de media arena over het emancipatiebeleid t.a.v. het vrouwenquotum te zien in de periodes 2007-2008 en 2018-2019? En wat zijn de overeenkomsten en verschillen?

In de media arena is in de eerste periode het ontkennende frame het dominant met 61,6%. In de tweede periode is juist het erkennende frame het dominante met 59,5%. Het dominante frame is omgeslagen van ontkennend naar erkennend. Er heeft dus een frameverschuiving plaatsgevonden. De hoeveelheid frames is duidelijk toegenomen en de toon in de frames zijn sterk veranderd, waardoor, volgens de theorie, de mogelijkheid is ontstaan voor de beleidsverandering, of terwijl voor het aannemen van de motie voor het vrouwenquotum.

Deelvraag 4: Welke dominante frames zijn er in de politieke arena (de Tweede Kamer) over het emancipatiebeleid t.a.v. het vrouwenquotum te zien in de periodes 2007-2008 en 2018-2019? En wat zijn de overeenkomsten en verschillen?

In de politieke arena is in de periode 2007-2008 het ontkennende frame met 53,1% het dominantste. In periode 2018-2019 is het erkennende frame met 66,7% het dominantste. Net als bij de media-arena is er sprake van een frameverschuiving. In de politieke arena is in de tweede periode ook een toename te zien in het aantal frames, maar wel in mindere mate dan in de media. Daarnaast is er ook een sterke verandering in toon te zien, waardoor er in de tweede periode een beleidsverandering in het emancipatiebeleid kon plaatsvinden.

Deelvraag 5: In welke mate hebben de dominante frames in de media invloed gehad op het besluitvormingsproces van de Tweede Kamer in de periode 2008 en 2019?

Zowel in de eerste periode als de tweede periode is er een doorwerking te zien in de frame categorieën. In de periode 2007-2008 is het ontkennende frame het dominante in beide arena's.

In de periode 2018-2019 is het dominante frame in beide arena's omgeslagen naar een erkennend dominant frame. Echter is er op thema niveau maar een minimale doorwerking te zien. Wel kan gesteld worden dat de dominante frames in de media invloed hebben op het besluitvormingsproces, omdat dezelfde dominante frames te zien zijn. Daarnaast heeft het framing van de onderwerpen mogelijk invloed gehad op de soort beleidsverandering dat plaats zou vinden.

Centrale onderzoeksvraag: In hoeverre hebben de dominante frames over het emancipatiebeleid in de media invloed gehad op het besluitvormingsproces van de Tweede Kamer t.a.v. het vrouwenquotum in de periodes 2007-2008 en 2018-2019?

De dominante frames over het emancipatiebeleid in de media komen in sterke mate overeen met de dominante frames in de politiek. De relatie tussen de media en de politiek, die ook in de literatuur is beschreven, kan door dit onderzoek worden bevestigd. Er kan namelijk worden gesteld dat de dominante frames over het emancipatiebeleid in de media invloed hebben gehad op het besluitvormingsproces. Wanneer specifieker wordt ingezoomd op de frames is te zien dat erbij de thema frames weinig doorwerking is. Dit kan worden verklaard door het feit dat de arena's bestaan uit verschillende actoren, waardoor op verschillende elementen de aandacht gelegd kan worden. Daarnaast kan worden gesteld dat het besluit om een vrouwenquotum in te voeren heeft plaatsgevonden, omdat de hoeveelheid aandacht en de toon van de aandacht in de tweede periode sterk is veranderd, waardoor er een 'window of opportunity' is ontstaan en een beleidsverandering kon plaatsvinden.

Tot slot is er ook gekeken wat welke soort beleidsverandering het besluit tot een vrouwenquotum is. Daarbij is naar voren gekomen dat framing en re-framing een indicator kunnen zijn voor welke de soort beleidsverandering er plaatsvindt. In dit onderzoek geen sprake van re-framing van bestaande frames, omdat de frames door de tijd heen niet zijn veranderd. Hierdoor is het onwaarschijnlijk dat er een incrementele beleidsverandering heeft plaatsgevonden, omdat een incrementele verandering gekenmerkt wordt door stap voor stap veranderingen inbrengen in de context van een issue, wat duidt op re-framing. Daarentegen was er sprake van het ontstaan van nieuwe frames, dat een kenmerk is van een ingrijpende beleidsverandering. Bij een ingrijpende verandering krijgt een issue een nieuwe definitie of wordt vanuit een nieuwe perspectief belicht.

6.2. Discussie

In dit onderzoek wordt inzichtelijk gemaakt in hoeverre de media invloed uitoefenend op het besluitvormingsproces in de politiek. Volgens verschillende auteurs is hier namelijk te weinig aandacht voor (Baumgartner & Jones, 2009; Dewulf & Bouwen, 2012). Met dit onderzoek is beoogd om zowel een maatschappelijke als wetenschappelijk bijdrage te leveren.

De maatschappelijke bijdrage van dit onderzoek is dat de bestaande frames over het emancipatiebeleid in Nederland in beeld zijn gebracht. Daarnaast wordt inzichtelijk gemaakt hoe verandering in framing kan leiden tot beleidsveranderingen in ditzelfde emancipatiebeleid.

Naast deze maatschappelijke bijdrage wordt ook beoogd een wetenschappelijk bijdrage te leveren, door bestaande theorieën te toetsen en waar mogelijk een aanvulling te doen op de bestaande literatuur. De eerste wetenschappelijke bijdrage van dit onderzoek is dat er een sterke overeenkomst is gevonden tussen de dominante frames in de media en de dominante frames in de politiek. Er is in beide arena's dezelfde frameverschuiving te zien in de tweede periode. Daarmee is aangetoond dat er een sterke relatie is tussen de media arena en de politieke arena, waardoor ze elkaar mogelijk ook beïnvloeden. Hierdoor kan de bestaande literatuur, die in dit onderzoek is gebruikt, worden onderschreven. Een kanttekening hierbij is dat het de vraag blijft in hoeverre de invloed van de media voorafgaat aan de politieke invloed. Wanneer de media de politieke besluitvorming kan beïnvloeden, in hoeverre kan diezelfde politiek de mediaberichten beïnvloeden? Hierdoor ontstaat de vraag, wat was er eerder? Hierop kan dit onderzoek echter geen antwoord geven. Daarom is vervolgonderzoek op die specifieke onderwerp van belang.

Een andere bijdrage aan de wetenschap is dat er een doorwerking is te zien op de algemene categorieën frames, maar niet op de specifieke thema frames. Dit komt overeen met de verwachting uit de theorie, omdat het twee verschillende arena's, of terwijl twee verschillende policy venues, betreffen. Volgens de theorie is elke arena verschillend, omdat er verschillende actoren deelnemen. Hierdoor ontstaan verschillende visies, problemen en oplossingen op een onderwerp, waardoor op verschillende elementen de aandacht worden gelegd. Ook deze theoretische verwachting kan door dit onderzoek worden bevestigd.

De laatste wetenschappelijke bijdrage betreft een relatie die in dit onderzoek is gevonden tussen twee concepten die nog minder sterk zijn beschreven in de literatuur. Uit dit onderzoek blijkt namelijk dat de concepten framing en re-framing mogelijke indicatoren kunnen zijn voor het soort beleidsverandering die plaats kan vinden in de politiek. In dit onderzoek is naar voren gekomen dat het besluit tot het vrouwenquotum een ingrijpende beleidsverandering is. Er is

namelijk geen sprake is van re-framing van bestaande frames. Hierdoor is het onwaarschijnlijk dat er een incrementele beleidsverandering heeft plaatsgevonden, omdat die verandering gekenmerkt wordt door kleine veranderingen in de context van een issue, wat overeenkomt met de definitie van re-framing. Echter was er wel sprake van het ontstaan van nieuwe frames, dat een kenmerk is van een ingrijpende beleidsverandering. Deze bevinding is in andere onderzoeken nog niet naar voren is gekomen, waardoor dit een aanvulling is op de bestaande literatuur. Echter levert enkel dit onderzoek niet genoeg bewijs dat het daadwerkelijk invloed heeft op elkaar, daarom is vervolgonderzoek nodig om dit verband vast te stellen. En mogelijk het mechanisme tussen deze concepten inzichtelijk maakt.

Tot slotte volgen de implicaties van dit onderzoek. Ten eerste is de herhaalbaarheid verminderd, omdat het programma Nexis.uni., waarmee de dataverzameling is uitgevoerd, tijdens het onderzoek gestopt is met het leveren van nieuwsberichten van het Financieel Dagblad. Hierdoor is het verzamelen van data lastiger geworden. Ten tweede analyseert het onderzoek maar twee periodes, waardoor de gehele verandering in media-aandacht niet vast te stellen is. Het onderzoek zou verbeterd kunnen worden door de tijdsperiode te vergroten. In een vervolgonderzoek zou de gehele periode vanaf 2005 tot en met heden onderzocht kunnen worden. Zo kan het verloop van de media-aandacht en de politieke aandacht beter in beeld worden gebracht. Hierdoor wordt ook de betrouwbaarheid en generaliseerbaarheid vergroot. Ten derde geeft dit onderzoek geen inzicht in de betrokken stakeholders. Daarom kan vervolgonderzoek mogelijk worden uitgebreid met een stakeholderanalyse. Hierdoor kan beter inzichtelijk worden gemaakt welke frame door welke actoren wordt gebruikt. Ook kan zo duidelijk worden welke actoren framing inzetten als machtsmiddel. En wie framing gebruikt om de randvoorwaarden van het debat te bepalen om zo hun eigen belangen beter kunnen behartigen.

Bibliografie

- Baumgartner, F. R., & Jones, B. D. (1993). *Agendas and instability in American politics*. Chicago: University of Chicago Press.
- Baumgartner, F. R., & Jones, B. D. (2009). *Agendas and instability in American politics* (2e ed.). Chicago: University of Chicago Press.
- Breeman, G. E., & Timmermans, A. (2008). *Politiek van de aandacht voor milieubeleid: een onderzoek naar maatschappelijke dynamiek, politieke agendavorming en prioriteiten in het Nederlandse milieubeleid* (No. 77). Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu.
- Bryman, A. (2016). *Social Research Methods* (5th). Oxford: Oxford University Press.
- Centraal Planbureau. (2019). *Vrouwen aan de top: Het aandeel vrouwen aan de top van het bedrijfsleven blijft achter bij het streefcijfer. Wat zijn de oorzaken, gevolgen en beleidsopties?* Den Haag: Centraal Planbureau.
- Dekker, R. & Scholten, P. (2017). Framing the Immigration Policy Agenda: A Qualitative Comparative Analysis of Media Effects on Dutch Immigration Policies. *The International Journal of Press/politics*, 22(2), 202-222.
- Dewulf, A, & Bouwen, R. (2012). Issue framing in conversations for change: Discursive interaction strategies for "doing differences". *The Journal of Applied Behavioral Science*, 48(2), 168-193.
- Downs, A. (1972). Up and down with ecology: The issue-attention cycle. *The public*, 462-473.
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of communication*, 43(4), 51-58.
- Het Commissariaat voor de Media. (2020). *Mediamonitor 2020*. Hilversum: Het Commissariaat voor de Media. Opgeroepen op april 19, 2021, van <https://www.mediamonitor.nl/wp-content/uploads/Mediamonitor-2020.pdf>
- Hilgartner, S., & Bosk, C. L. (1988). The rise and fall of social problems: A public arenas model. *American journal of Sociology*, 94(1), 53-78.

- Howlett, M., Ramesh, M., & Perl, A. (2009). *Studying Public Policy, Policy Cycles en Policy Subsystems*. Canada : Oxford University Press.
- Kammer, C. (2019). *D66 gaat nu strijden voor tijdelijk vrouwenquotum*. Opgeroepen op februari 20, 2021, van NRC: <https://www.nrc.nl/nieuws/2019/09/11/d66-gaat-nu-strijden-voor-tijdelijk-vrouwenquotum-a3973090>
- Kammer, C., & Sterk, A. (2019a). Momentum voorvrouwenquotum. *NRC.NEXT*. Opgeroepen op april 14, 2021, van <https://advance.lexis.com/api/document?collection=news&id=urn:contentItem:5X0G-WPT1-DYMH-R2VW-00000-00&context=1516831>.
- Kammer, C., & Sterk, A. (2019b). *Vrouwenquotum – historische stap of slap poldercompromis?* Opgeroepen op februari 20, 2021, van NRC: <https://www.nrc.nl/nieuws/2019/12/03/politieke-meerderheid-voor-vrouwenquotum-kwam-stapje-voor-stapje-dichterbij-a3982517>
- Kammer, C., & Sterk, A. (2019c). Nu is er wel breed maatschappelijk draagvlak voor het vrouwenquotum; Vrouwenquotum 30 procent vrouwen aan top bedrijfsleven. *NRC Handelsblad*. Opgeroepen op april 14, 2021, van <https://advance.lexis.com/api/document?collection=ne>
- Keultjes, H. (2019). Hoe er tóch steun kwam voor een vrouwenquotum. *Het Parool*. Opgeroepen op april 19, 2021, van <https://advance.lexis.com/api/document?collection=news&id=urn:contentItem:5XN8-JS61-DY0X-93NH-00000-00&context=1516831>.
- Kingdon, J.W. (1984). *Agendas, Alternatives, And Public Policies*. Boston: Little, Brown.
- Lasswell, H.D. (1956). *The decision process: seven categories of functional analysis*. Maryland: College of Business and Public Administration, University of Maryland.
- Lindblom, C.E. (1959). The science of “muddling through”. *Public Administration Review*, 19(2), 79- 88.
- Matthes, J., & Kohring, M. (2008). The Content Analysis of Media Frames: Toward Improving Reliability and Validity. *Journal of Communication*, 58(2), 258-279.

- Mees, H. (2019). De vlag uit voor het vrouwenquotum. *De Volkskrant*. Opgeroepen op april 12, 2021, van <https://advance.lexis.com/api/document?collection=news&id=urn:contentItem:5XN8-0TY1-DYRY-X2D7-00000-00&context=1516831>.
- NOS. (2019). *Meerderheid Kamer voor verplicht vrouwenquotum*. Opgeroepen op februari 20, 2021, van NOS: <https://nos.nl/artikel/2313132-meerderheid-kamer-voor-verplicht-vrouwenquotum.html>
- Punch, K. (2016). *Developing effective research proposals*. Sage: Australia.
- Rijksoverheid. (2018). *Nieuws*. Opgeroepen op januari 4, 2021, van Rijksoverheid: <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2018/03/06/reactie-minister-van-engelshoven-op-bedrijvenmonitor-topvrouwen>
- SDGNederland. (2021). *SDG 5 Alliantie – Gendergelijkheid*. Opgehaald van SDG Nederland: <https://www.sdg nederland.nl/>
- Simon, H. A. (1956). Rational choice and the structure of the environment. *Psychological Review*, 63(2), 129-138.
- Sociaal-Economische Raad. (2019). *Diversiteit in de top, tijd voor versnelling*. Den Haag: Sociaal-Economische Raad. Opgeroepen op januari 5, 2021, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/02/07/ser-advies-diversiteit-in-de-top-tijd-voor-versnelling-deel-i>
- Sterk, A., & Tamminga, M. (2019). *Maken 66 vrouwen erbij aan de top straks het verschil?* Opgeroepen op februari 21, 2021, van NRC: <https://www.nrc.nl/nieuws/2019/12/06/maken-66-vrouwen-erbij-aan-de-top-straks-het-verschil-a3982983>
- Stoker, E. (2011). Nederland maakt nog geen werk van vrouwenquotum; Vrouwen in de top Steeds meer Europese landen overwegen verplichte benoemingen. *De Volkskrant*. Opgeroepen op april 14, 2021, van <https://advance.lexis.com/api/document?collection=news&id=urn:conte>

- Van Gorp, B. (2007). The constructionist approach to framing: Bringing culture back in. *Journal of communication*, 57(1), 60-78.
- Verloo, M. (2007). *Multiple Meanings of Gender Equality : A Critical Frame Analysis of Gender Policies in Europe*. New York: Central European University Press.
- Wolfe, M., Jones, B. D., & Baumgartner, F. R. (2013). A failure to communicate: Agenda setting in media and policy studies. *Political Communication*, 30(2), 175-192
- World Economic Forum. (2021). *Global Gender Gap Report 2021*. World Economic Forum. Opgehaald van http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2021.pdf

Bijlage 1: Resultaten frame-analyse media 2007-2008

Erkennende frames

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Erkennend Cultuur frame	Het aandeel vrouwen aan de top stijgt te langzaam door de culturele patronen in Nederland.	Culturele patronen: <ul style="list-style-type: none"> - Deeltijd werken vrouwen - Vrouwen stellen zorg voor carrière - Relatief hoog basisloon 	Weinig vrouwen aan de top van bedrijven zorgt voor lage diversiteit.	Het vrouwenquotum instellen om de culturele patronen te doorbreken. En een mix andere maatregelen invoeren: <ul style="list-style-type: none"> - Goedkopere kinderopvang - Studiekeuze - Werktijden - Gelijk loon voor mannen en vrouwen - Gelijk verlof 	<i>Het quotum is een zetje in de goede richting</i> <i>Weg met Nederland Deeltijdland!</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Erkennend Diversiteit frame	Eenzijdige teams werken minder goed samen en zijn slechter in besluitvorming dan diverse teams blijkt uit onderzoek.	Homogene teams zijn minder effectief dan heterogene teams.	Mensen werken graag in diverse teams waardoor diverse teams waardoor diverse teams meer divers worden = diversiteitsparadox	Vrouwenquotum is een goed instrument om de diversiteit te verhogen.	-

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Erkennend Internationaal frame	In andere Europese landen wordt een vrouwenquotum ingevoerd en de verwachting is dat het succesvol zal zijn.	Bedrijven gaan zich houden aan het vrouwenquotum omdat er sancties aan verbonden zijn.	Het aandeel vrouwen in de top van bedrijven stijgt	Een vrouwenquotum invoeren in Nederland	-

Kritische frames

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Kritische Overheidsingrijpen frame	Het aandeel vrouwen stijgt te langzaam aan de top van bedrijven.	Bedrijven houden zich niet aan het wettelijke streefcijfer van 30%, omdat er geen draagvlak is en geen sancties aan verbonden zijn.	De markt faalt.	De overheid kan indirect ingrijpen door geen aanbestedingen te doen bij bedrijven die te weinig vrouwen in de top hebben aangesteld.	-

Ontkennende frames

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Ontkennend Cultuur frame	De culturele patronen zijn geen probleem. Het lage aandeel vrouwen aan de top groeit vanzelf.	Het is nu eenmaal genetisch bepaald dat vrouwen zorgzamer zijn dan mannen.	Vrouwen stellen zorg voor de kinderen vaak voor een carrière.	Als vrouwen zelf een toppositie willen dan komen ze daar zelf wel.	<i>We hebben geen vrouwenquotum nodig het komt vanzelf wel.</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Ontkennend Discriminerend frame	Mannen worden gediscrimineerd door een vrouwenquotum.	Mannen hebben een kleinere kans.	Het vrouwenquotum werkt juist averechts	Geen vrouwenquotum	<i>Vrouwenquotum is onzinnig</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Ontkennend Diversiteit Frame	Vrouwenquotum verbeterd de algehele diversiteit in een bedrijf niet.	Het vrouwenquotum zorgt er alleen voor dat er meer vrouwen in de top komen.	De algehele diversiteit wordt niet verbeterd	Maatregelen om de algehele diversiteit te verbeteren. Niet alleen gefocust op geslacht maar ook op achtergrond, ras en geloof.	<i>Geen wondermiddel</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Ontkennend Effectiviteit Frame	Het vrouwenquotum is geen geschikt instrument.	Vrouwenquotum leidt tot onnodige regeldruk. En daarnaast verhoogt het vrouwenquotum niet de intrinsieke motivatie van bedrijven.	Een sanctie opleggen helpt niet bij het vergroten van de diversiteit.	Bedrijven zelf targets laten opstellen.	<i>Straffen helpt niet om de diversiteit te verbeteren.</i>

Frame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Ontkennend Kanselijkheid frame	Door een vrouwenquotum zijn er geen gelijke kansen voor mannen en vrouwen.	Vrouwen worden door een quotum voorgetrokken, waardoor mannen minder kansen hebben.	Mannen worden ongelijk behandeld. En vrouwen voelen zich niet serieus genomen op hun positie. Omdat ze zijn aangenomen op basis van hun geslacht.	Geen vrouwenquotum instellen	<i>Excuustruus</i>

Bijlage 2: Resultaten frame-analyse media 2018-2019

Erkennende frames

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Erkennend Cultuur frame	Het aandeel vrouwen aan de top stijgt te langzaam door de culturele patronen in Nederland.	Culturele patronen: <ul style="list-style-type: none"> - Deeltijd werken vrouwen - Vrouwen stellen zorg voor carrière - Relatief hoog basisloon 	Weinig vrouwen aan de top van bedrijven zorgt voor lage diversiteit.	Het vrouwenquotum instellen om de culturele patronen te doorbreken. En een mix andere maatregelen invoeren: <ul style="list-style-type: none"> - Goedkopere kinderopvang - Studiekeuze - Werktijden - Gelijk loon voor mannen en vrouwen - Gelijk verlof 	<i>Het quotum is een zetje in de goede richting</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Erkennend Discriminerend frame	Vrouwen worden (onbewust) gediscrimineerd doordat mannen de topfuncties domineren.	Aan de top is sprake van kloonedrag. Mensen kiezen mensen uit die op hen lijken.	Wanneer er veel mannen aan de top van bedrijven staan kiezen zij vaker voor een man, waardoor vrouwen worden gediscrimineerd.	Vrouwenquotum instellen	<i>Sla de apenrots plat met een quotum.</i> <i>Het doorbreken van het old-boys netwerk</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Erkennend Diversiteit frame	Eenzijdige teams werken minder goed samen en zijn slechter in besluitvorming dan diverse teams blijkt uit onderzoek.	Homogene teams zijn minder effectief dan heterogene teams.	Mensen werken graag in diverse teams waardoor diverse teams waardoor diverse teams meer divers worden = diversiteitsparadox	Vrouwenquotum is een goed instrument om de diversiteit te verhogen.	-

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Erkennend Effectiviteit frame	Het lukt bedrijven niet om aan het streefcijfer 30% te voldoen.	Bedrijven houden zich niet aan het streefcijfer omdat er geen harde sancties aan verbonden zijn.	Aandeel vrouwen in de top stijgt te langzaam	Een zwaardere sanctie invoeren d.m.v. een tijdelijk vrouwenquotum als impuls voor om snel meer vrouwen in de top te krijgen.	<i>Wie niet wil horen, moet maar voelen.</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Erkennend Geschiktheid frame	Bedrijven kiezen nu vaak de beste kandidaat wat vaak een man is omdat ze meer ervaring hebben.	De beste kandidaat is vaak een man omdat dit een mening en deze bestaat uit vooroordelen, wat vaak nadelig uitpakt voor vrouwen wanneer de beoordelaars uit mannen bestaat.	Er is weinig diversiteit aan de top	Niet kijken naar de beste kandidaat maar kijken naar meerdere geschikte kandidaten. Van deze geschikt kandidaten kies je degenen die het meest bijdraagt aan de diversiteit van het bedrijf.	-

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Erkennend Internationaal frame	In andere Europese landen is een vrouwenquotum succesvol	Bedrijven houden zich aan het vrouwenquotum	Het aandeel vrouwen in de top van bedrijven stijgt	Een vrouwenquotum invoeren in Nederland	-

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Erkennend Kanselijkheid frame	Zonder een vrouwenquotum zijn er geen gelijke kansen voor mannen en vrouwen.	Mannen en vrouwen hebben op de arbeidsmarkt geen gelijke kansen omdat ze niet gelijk beoordeeld worden.	Ongelijk speelveld voor mannen en vrouwen	Overheidsingrijpen is nodig om kansen ongelijkheid aan te pakken d.m.v. vrouwenquotum en aanvullende maatregelen	<i>Geen vrouw, dan ook geen man</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Erkennend Overheidsingrijpen frame	Het aandeel vrouwen stijgt te langzaam aan de top van bedrijven.	Bedrijven houden zich niet aan het wettelijke streefcijfer van 30%, omdat er geen draagvlak is en geen sancties aan verbonden zijn.	De markt faalt.	Vrouwenquotum voor de Raden van Commissie invoeren omdat daar daagvlak voor is bij de bedrijven.	<i>Een paardenmiddel</i>

Kritische frames

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Kritische Diversiteit frame	Een vrouwenquotum verbeterd niet de algehele diversiteit in een organisatie.	Het vrouwenquotum richt zich alleen op vrouwen in topposities.	Vrouwenquotum kan als excuus worden gebruikt om verder niets meer te doen aan diversiteit. Er is toch een quotum voor diversiteit. Kan gezegd worden.	Er moeten meer worden gedaan dan alleen het vrouwenquotum	<i>Symbolpolitiek</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Kritisch Effectiviteit frame	Een vrouwenquotum alleen voor de Raden van Commissarissen bij beursgenoteerde bedrijven is mogelijk niet effectief genoeg.	Het vrouwenquotum richt zich alleen op vrouwen in Raden van Commissarissen bij beursgenoteerde bedrijven.	Andere onderdelen van bedrijven en sectoren worden hierdoor niet meegenomen in het quotum.	Er moet meer gedaan worden dan alleen het instellen van een vrouwenquotum voor Raden van Commissies.	<i>Vrouwenquotum gaat niet ver genoeg</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Kritisch Geschiktheid frame	Er zijn te weinig geschikte vrouwen voor de topfuncties	De kwaliteiten en het gedag van vrouwen is minder geschikt. Ze zijn bijvoorbeeld vaak te bescheiden, trekken zich meer de mening aan van andere en durven minder risico's te nemen.	Aandeel vrouwen aan de top is laag	Verschillen de oplossingen: <ul style="list-style-type: none"> - Mannen moeten andere leren kijken naar vrouwelijk talent - Gender neutrale functieprofielen schrijven - Van onderop veranderingen aan brengen. Door bijvoorbeeld vaardigheden aan te leren voor goed leiderschap. - Vrouwen moeten hulp leren accepteren 	-

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Kritisch Kansengelijkheid frame	Het vrouwenquotum is mogelijk niet de meest geschikte maatregel	Vrouwenquotum gaat over gelijke posities en leidt aandacht af van echte probleem over gelijke kansen.	Het daadwerkelijke probleem over gelijke kansen wordt niet opgelost.	Gelijke kansen creëren door een cultuurverandering te stimuleren.	<i>Het vrouwenquotum is een nachtmerrie</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Kritische Overheidsingrijpen frame	Het aandeel vrouwen stijgt te langzaam aan de top van bedrijven.	Bedrijven houden zich niet aan het wettelijke streefcijfer van 30%, omdat er geen draagvlak is en geen sancties aan verbonden zijn.	De markt faalt.	De overheid kan indirect ingrijpen door overheid aanbestedingen niet te doen bij bedrijven die te weinig vrouwen in de top hebben aangesteld.	-

Ontkennende frames

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Ontkennend Cultuur frame	De culturele patronen zijn geen probleem. Het lage aandeel vrouwen aan de top groeit vanzelf.	Het is nu eenmaal genetisch bepaald dat vrouwen zorgzamer zijn dan mannen.	Vrouwen stellen zorg voor de kinderen vaak voor een carrière.	Als vrouwen zelf een toppositie willen dan komen ze daar zelf wel.	<i>We hebben geen vrouwenquotum nodig het komt vanzelf wel.</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Ontkennend Discriminerend frame	Mannen worden gediscrimineerd door een vrouwenquotum.	Mannen hebben een kleinere kans.	Het vrouwenquotum werkt juist averechts	Geen vrouwenquotum	<i>Vrouwenquotum is onzinnig</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Ontkennend Diversiteit Frame	Vrouwenquotum verbeterd de algehele diversiteit in een bedrijf niet.	Het vrouwenquotum zorgt er alleen voor dat er meer vrouwen in de top komen.	De algehele diversiteit wordt niet verbeterd	Maatregelen om de algehele diversiteit te verbeteren. Niet alleen gefocust op geslacht maar ook op achtergrond, ras en geloof.	<i>Geen wondermiddel</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Ontkennend Effectiviteit Frame	Het vrouwenquotum is geen geschikt instrument.	Vrouwenquotum leidt tot onnodige regeldruk. En daarnaast verhoogt het vrouwenquotum niet de intrinsieke motivatie van bedrijven.	Een sanctie opleggen helpt niet bij het vergroten van de diversiteit.	Bedrijven zelf targets laten opstellen.	<i>Straffen helpt niet om de diversiteit te verbeteren.</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing(en)	Metafoor
Ontkennend Geschiktheid frame	Een vrouwenquotum invoeren helpt niet want vrouwen hebben een gebrek aan ambitie.	Vrouwen willen graag alle ballen in de lucht houden waardoor ze alles maar half doen.	Aandeel vrouwen aan de top is laag	Vrouwen moet zelf keuzes leren maken en accepteren dat je niet alles tegelijk kan.	<i>Balanstrutjes</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Ontkennend Internationaal frame	Het vrouwenquotum werkt niet in andere Europese landen	Het vrouwenquotum richt zich alleen op de top van bedrijven.	Het aandeel vrouwen in andere lagen van bedrijven neemt niet toe. Zoals wel werd gehoopt	Geen vrouwenquotum invoeren maar vrouwen stimuleren om een leidinggevende functie te vervullen.	-

Frame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Ontkennend Kansengelijkheid frame	Door een vrouwenquotum zijn er geen gelijke kansen voor mannen en vrouwen.	Vrouwen worden door een quotum voorgetrokken, waardoor mannen minder kansen hebben.	Mannen worden ongelijk behandeld. En vrouwen voelen zich niet serieus genomen op hun positie. Omdat ze zijn aangenomen op basis van hun geslacht.	Geen vrouwenquotum instellen	<i>Excuustruus</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Ontkennend Overheidsingrijpen frame	Een vrouwenquotum dwingt een bedrijven een aandeel vrouwen aan te nemen.	Bedrijven houden zich niet aan het wettelijke streefcijfer van 30%, omdat er geen draagvlak is en geen sancties aan verbonden zijn.	Marktverstoring. De overheid hoort niet in te grijpen in de markt.	Bedrijven zelf targets laten opstellen.	<i>Voor de meritocratie</i>

Bijlage 3: Resultaten frame-analyse politiek 2007-2008

Erkennende frames

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Erkennend Cultureel frame	Het aandeel vrouwen aan de top stijgt te langzaam door de culturele patronen in Nederland.	Culturele patronen: <ul style="list-style-type: none"> - Deeltijd werken vrouwen - Vrouwen stellen zorg voor carrière - Loonkloof tussen mannen en vrouwen. 	Weinig vrouwen aan de top van bedrijven zorgt voor lage diversiteit.	Het vrouwenquotum instellen om de culturele patronen te doorbreken. En een mix andere maatregelen invoeren: <ul style="list-style-type: none"> - Goedkopere kinderopvang - Studiekeuze - Werktijden - Gelijk loon voor mannen en vrouwen - Gelijk verlof 	<i>Het quotum is een zetje in de goede richting</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Erkennend Discriminerend frame	Vrouwen worden gediscrimineerd doordat mannen de topfuncties domineren.	Aan de top is sprake van kloonedrag. Mensen kiezen mensen uit die op hen lijken.	Wanneer er veel mannen aan de top van bedrijven staan kiezen zij vaker voor een man, waardoor vrouwen worden gediscrimineerd.	Vrouwenquotum instellen	<i>Het doorbreken van het old-boys netwerk</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Erkennend Effectiviteit frame	Het lukt bedrijven niet om aan het streefcijfer 30% te voldoen.	Bedrijven houden zich niet aan het streefcijfer omdat er geen harde sancties aan verbonden zijn.	Aandeel vrouwen in de top stijgt te langzaam. In dit tempo duurt het nog 20 jaar tot er sprake is van een gelijk aandeel in de top.	Een zwaardere sanctie invoeren d.m.v. een vrouwenquotum. Dit leidt tot een snelle toename van het aandeel vrouwen en vergroot de kansgelijkheid tussen mannen en vrouwen.	-

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Erkendend Geschiktheid frame	Onderbenutting van vrouwelijk potentieel.	De beste kandidaat is vaak een man omdat dit een mening en deze bestaat uit vooroordelen, wat vaak nadelig uitpakt voor vrouwen wanneer de beoordelaars uit mannen bestaat.	Er is weinig diversiteit aan de top	Niet kijken naar de beste kandidaat maar kijken naar meerdere geschikte kandidaten. Van deze geschikt kandidaten kies je degenen die het meest bijdraagt aan de diversiteit van het bedrijf. Hierbij helpt het instellen van een vrouwenquotum.	-

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Erkendend Internationaal frame	In andere Europese landen is een vrouwenquotum succesvol	Meer vrouwen in de top leidt tot meer winst bij bedrijven.	Het aandeel vrouwen in de top van bedrijven stijgt.	Een vrouwenquotum invoeren in Nederland	

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Erkendend Kansengelijkheid frame	Zonder een vrouwenquotum zijn er geen gelijke rechten, kansen en sociale verantwoordelijkheden voor mannen en vrouwen.	Mannen en vrouwen hebben op de arbeidsmarkt geen gelijke kansen omdat ze niet gelijk beoordeeld worden, dit heeft onder andere te maken met stereotypering	Ongelijk speelveld voor mannen en vrouwen	Het realiseren van een evenredig vertegenwoordiging van in besluitvormende posities door een vrouwenquotum in te voeren.	-

Kritische frames

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Kritische Diversiteit frame	Een vrouwenquotum verbeterd niet de algehele diversiteit in een organisatie.	Het vrouwenquotum heeft alleen effect op de top van bedrijven.	Het gewenste effect van meer diversiteit binnen bedrijven worden niet behaald door een quotum.	Er moeten meer worden gedaan dan alleen het vrouwenquotum	<i>Trickle down effect</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Kritisch Effectiviteit frame	Met het ingevoerde streefcijfer stijgt het aandeel vrouwen aan de top stapsgewijs, dus het aandeel vrouwen hoeft niet sneller omhoog d.m.v. een vrouwenquotum	Het aandeel vrouwen aan de top stijgt, maar wel langzamer dan de verwachting.	Na een aantal jaar is het aandeel vrouwen inde top hoger.	Vrouwenquotum is niet per se nodig.	

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Kritische Overheidsingrijpen frame	Het aandeel vrouwen stijgt te langzaam aan de top van bedrijven.	Bedrijven houden zich niet aan het wettelijke streefcijfer van 30%, omdat er geen draagvlak is en geen sancties aan verbonden zijn.	De markt faalt.	De overheid kan indirect ingrijpen door overheid aanbestedingen niet te doen bij bedrijven die te weinig vrouwen in de top hebben aangesteld.	-

Ontkennende frames

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Ontkennend Cultureel frame	De culturele patronen zijn geen probleem. Het lage aandeel vrouwen aan de top groeit vanzelf.	Het is nu eenmaal genetisch bepaald dat vrouwen zorgzamer zijn dan mannen.	Vrouwen stellen zorg voor de kinderen vaak voor een carrière.	Als vrouwen zelf een topositie willen dan komen ze daar zelf wel.	-

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Ontkennend Discriminerend frame	Mannen worden gediscrimineerd door een vrouwenquotum.	Mannen hebben een kleinere kans.	Het vrouwenquotum werkt juist averechts	Geen vrouwenquotum	<i>Vrouwenquotum is onzinnig</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Ontkennend Diversiteit Frame	Vrouwenquotum verbeterd de algehele diversiteit in een bedrijf niet.	Het vrouwenquotum zorgt er alleen voor dat er meer vrouwen in de top komen.	De algehele diversiteit wordt niet verbeterd	Maatregelen om de algehele diversiteit te verbeteren. Niet alleen gefocust op geslacht maar ook op achtergrond, ras en geloof.	<i>Geen wondermiddel</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Ontkennend Effectiviteit Frame	Het vrouwenquotum is geen geschikt instrument.	Vrouwenquotum leidt tot onnodige regeldruk. En daarnaast verhoogt het vrouwenquotum niet de intrinsieke motivatie van bedrijven.	Een sanctie opleggen helpt niet bij het vergroten van de diversiteit.	Bedrijven zelf targets laten opstellen.	<i>Straffen helpt niet om de diversiteit te verbeteren.</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing(en)	Metafoor
Ontkennend Geschiktheid frame	Een vrouwenquotum invoeren helpt niet want vrouwen hebben een gebrek aan ambitie en willen vaak de prijs niet betalen die het vergt om aan de top te komen.	Vrouwen willen graag balans op verschillende vlakken van hun leven.	Aandeel vrouwen aan de top is laag	Als vrouwen echt aan top willen komen dan lukt dat wel.	<i>Balanstrutjes</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Ontkennend Internationaal frame	Het vrouwenquotum werkt niet in andere Europese landen	Meer vrouwen in de top leidt tot minder winst bij bedrijven.	Bedrijven willen geen vrouwen in de top van de bedrijven aanstellen.	Geen vrouwenquotum invoeren.	-

Frame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Ontkennend Kansengelijkheid frame	Door een vrouwenquotum zijn er geen gelijke kansen voor mannen en vrouwen.	Vrouwen worden door een quotum voorgetrokken, waardoor mannen minder kansen hebben.	Mannen worden ongelijk behandeld. En vrouwen voelen zich niet serieus genomen op hun positie. Omdat ze zijn aangenomen op basis van hun geslacht.	Geen vrouwenquotum instellen	-

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Ontkennend Overheidsingrijpen frame	Vrouwenquotum beperkt de keuzevrijheid van bedrijven bij het samenstellen van hun RvC.	Bedrijven kunnen niet de beste persoon voor de RvC kiezen die het bedrijf nodig heeft.	Door overheidsingrijpen kan de winstgevendheid van bedrijven worden geschaad.	Bedrijven vrijlaten wie ze kiezen. Blijven bij het streefcijfer.	

Bijlage 4: Resultaten frame-analyse politiek 2018-2019

Erkennende frames

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Erkennend Cultureel frame	Het aandeel vrouwen aan de top stijgt te langzaam door de culturele patronen in Nederland.	Culturele patronen: <ul style="list-style-type: none"> - Deeltijd werken vrouwen - Vrouwen stellen zorg voor carrière - Loonkloof tussen mannen en vrouwen. 	Weinig vrouwen aan de top van bedrijven zorgt voor lage diversiteit.	Het vrouwenquotum instellen om de culturele patronen te doorbreken. En een mix andere maatregelen invoeren: <ul style="list-style-type: none"> - Goedkopere kinderopvang - Studiekeuze - Werktijden - Gelijk loon voor mannen en vrouwen - Gelijk verlof 	<i>Het quotum is een zetje in de goede richting</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Erkennend Discriminerend frame	Vrouwen worden gediscrimineerd doordat mannen de topfuncties domineren.	Aan de top is sprake van kloonedrag. Mensen kiezen mensen uit die op hen lijken.	Wanneer er veel mannen aan de top van bedrijven staan kiezen zij vaker voor een man, waardoor vrouwen worden gediscrimineerd.	Vrouwenquotum instellen	<i>Het doorbreken van het old-boys netwerk</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Erkennend Diversiteit frame	Eenzijdige teams werken minder goed samen	Homogene teams zijn minder effectief dan heterogene teams.	Een goede onderbouwing voor bedrijven om voor een groter aandeel vrouwen te zorgen in de top van de organisatie	Vrouwenquotum is een goed instrument om de diversiteit te verhogen.	<i>Je bent een rund als je je bedrijf zonder vrouwen runt.</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Erkennend Effectiviteit frame	Het lukt bedrijven niet om aan het streefcijfer 30% te voldoen.	Bedrijven houden zich niet aan het streefcijfer omdat er geen harde sancties aan verbonden zijn.	Aandeel vrouwen in de top stijgt te langzaam. In dit tempo duurt het nog 20 jaar tot er sprake is van een gelijk aandeel in de top.	Een zwaardere sanctie invoeren d.m.v. een vrouwenquotum. Dit leidt tot een snelle toename van het aandeel vrouwen en vergroot de kansengelijkheid tussen mannen en vrouwen.	

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Erkennend Geschiktheid frame	Onderbenutting van vrouwelijk potentieel.	De beste kandidaat is vaak een man omdat dit een mening en deze bestaat uit vooroordelen, wat vaak nadelig uitpakt voor vrouwen wanneer de beoordelaars uit mannen bestaat.	Er is weinig diversiteit aan de top	Niet kijken naar de beste kandidaat maar kijken naar meerdere geschikte kandidaten. Van deze geschikt kandidaten kies je degenen die het meest bijdraagt aan de diversiteit van het bedrijf. Hierbij helpt het instellen van een vrouwenquotum.	-

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor/
Erkennend Internationaal frame	In andere Europese landen is een vrouwenquotum succesvol	Meer vrouwen in de top leidt tot meer winst bij bedrijven.	Het aandeel vrouwen in de top van bedrijven stijgt.	Een vrouwenquotum invoeren in Nederland	

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Erkennend Kansengelijkheid frame	Zonder een vrouwenquotum zijn er geen gelijke rechten, kansen en sociale verantwoordelijkheden voor mannen en vrouwen.	Mannen en vrouwen hebben op de arbeidsmarkt geen gelijke kansen omdat ze niet gelijk beoordeeld worden, dit heeft onder andere te maken met stereotypering	Ongelijk speelveld voor mannen en vrouwen	Het realiseren van een evenredig vertegenwoordiging van in besluitvormende posities door een vrouwenquotum in te voeren.	-

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Erkendend Overheidsingrijpen frame	Het aandeel vrouwen stijgt te langzaam aan de top van bedrijven.	Bedrijven houden zich niet aan het wettelijke streefcijfer van 30% en geen sancties aan verbonden zijn.	De markt faalt.	Vrouwenquotum instellen omdat het falen van de markt een legitieme reden is om in te grijpen.	<i>Een paardenmiddel</i>

Kritische frames

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Kritisch Cultuur frame	Het aandeel vrouwen aan de top stijgt te langzaam door de culturele patronen in Nederland.	Culturele patronen: <ul style="list-style-type: none"> - Deeltijd werken vrouwen - Vrouwen stellen zorg voor carrière - Loonkloof tussen mannen en vrouwen. 	Weinig vrouwen aan de top van bedrijven zorgt voor lage diversiteit.	Een mix van beleidsmaatregelen invoeren: <ul style="list-style-type: none"> - Goedkopere kinderopvang - Studiekeuze - Werktijden - Gelijk loon voor mannen en vrouwen - Gelijk verlof 	-

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Kritische Diversiteit frame	Een vrouwenquotum verbeterd niet de algehele diversiteit in een organisatie.	Het vrouwenquotum heeft alleen effect op de top van bedrijven.	Het gewenste effect van meer diversiteit binnen bedrijven worden niet behaald door een quotum.	Er moeten meer worden gedaan dan alleen het vrouwenquotum	<i>Trickle down effect</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Kritisch Effectiviteit frame	Met het ingevoerde streefcijfer stijgt het aandeel vrouwen aan de top stapsgewijs, dus het aandeel vrouwen hoeft niet sneller omhoog d.m.v. een vrouwenquotum	Het aandeel vrouwen aan de top stijgt, maar wel langzamer dan de verwachting.	Na een aantal jaar is het aandeel vrouwen inde top hoger.	Vrouwenquotum is niet per se nodig.	

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Kritisch Geschiktheid frame	Op korte termijn zijn er onvoldoende geschikte vrouwen voor de topfuncties	Risicoaversie, competentieaversie en gebrek aan ambitie.	Aandeel vrouwen aan de top is te laag	<ul style="list-style-type: none"> - Gender neutrale functieprofielen schrijven - Opleiden vrouwen voor leidinggevende functies. 	-

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Kritische Internationaal frame	In andere Europese landen is een vrouwenquotum ingevoerd	Aantal vrouwen aan de top te laag	De empirische literatuur laten wisselende resultaten zien	Het is niet duidelijk of een vrouwenquotum wel of geen goede maatregel is.	-

Ontkennende frames

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Ontkennend Discriminerend frame	Mannen worden gediscrimineerd door een vrouwenquotum.	Mannen hebben een kleinere kans.	Het vrouwenquotum werkt juist averechts	Geen vrouwenquotum	<i>Vrouwenquotum is onzinnig</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Ontkennend Diversiteit Frame	Vrouwenquotum verbeterd de algehele diversiteit in een bedrijf niet.	Het vrouwenquotum zorgt er alleen voor dat er meer vrouwen in de top komen.	De algehele diversiteit wordt niet verbeterd	Maatregelen om algehele diversiteit te verbeteren. Niet alleen gefocust op geslacht maar ook op achtergrond, ras en geloof.	<i>Geen wondermiddel</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Ontkennend Effectiviteit Frame	Het vrouwenquotum is geen geschikt instrument.	Vrouwenquotum leidt tot onnodige regeldruk. En daarnaast verhoogt het vrouwenquotum niet de intrinsieke motivatie van bedrijven.	Een sanctie opleggen helpt niet bij het vergroten van de diversiteit.	Bedrijven zelf targets laten opstellen.	<i>Straffen helpt niet om de diversiteit te verbeteren.</i>
Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing(en)	Metafoor
Ontkennend Geschiktheid frame	Een vrouwenquotum invoeren helpt niet want vrouwen hebben een gebrek aan ambitie en willen vaak de prijs niet betalen die het vergt om aan de top te komen.	Vrouwen willen graag balans op verschillende vlakken van hun leven.	Aandeel vrouwen aan de top is laag	Als vrouwen echt aan top willen komen dan lukt dat wel.	<i>Balanstrutjes</i>

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Ontkennend Internationaal frame	Het vrouwenquotum werkt niet in andere Europese landen	Meer vrouwen in de top leidt tot minder winst bij bedrijven.	Bedrijven willen geen vrouwen in de top van de bedrijven aanstellen.	Geen vrouwenquotum invoeren.	-

Frame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Ontkennend Kansengelijkheid frame	Door een vrouwenquotum zijn er geen gelijke kansen voor mannen en vrouwen.	Vrouwen worden door een quotum voorgetrokken, waardoor mannen minder kansen hebben.	Mannen worden ongelijk behandeld. En vrouwen voelen zich niet serieus genomen op hun positie. Omdat ze zijn aangenomen op basis van hun geslacht.	Geen vrouwenquotum instellen	-

Fame	Probleem	Oorzaak	Gevolg	Oplossing	Metafoor
Ontkennend Overheidsingrijpen frame	Vrouwenquotum beperkt de keuzevrijheid van bedrijven bij het samenstellen van hun RvC.	Bedrijven kunnen niet de beste persoon voor de RvC kiezen die het bedrijf nodig heeft.	Door overheidsingrijpen kan de winstgevendheid van bedrijven worden geschaad.	Bedrijven vrijlaten wie ze kiezen. Blijven bij het streefcijfer.	